



CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**SOSYAL BİR OLGU OLARAK BOŞANMANIN NEDENLERİ VE
SONUÇLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Arzu ÜNAL

Sivas

Ağustos 2016

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

**SOSYAL BİR OLGU OLARAK BOŞANMANIN NEDENLERİ VE
SONUÇLARI**

Yüksek Lisans Tezi

Arzu ÜNAL

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Zafer CİRHİNLİOĞLU

Sivas

Ağustos 2016

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Sosyoloji
Tezin Başlığı : Sosyal Bir Olgu Olarak Boşanmanın Nedenleri ve Sonuçları
Savunma Tarihi : 02.06.2016
Danışmanı : Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu

Üye : Doç. Dr. Barış Erdoğan

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sevda Mutlu

Oy Birliği

Oy Çokluğu

tarafından hazırlanan

başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Metin BOZKUŞ
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans/Doktora/Sanatta Yeterlik tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza
Arzu ÜNAL

ÖNSÖZ

İnsan ancak farkındalık bilinci içerisinde, kendisinde dert yaratan durumların peşine düştüğü zaman sıkıntıları anlama, eğer elinden gelebiliyorsa düzeltme ya da tamamen ortadan kaldırma imkânına kavuşur. Sorunların düzeltilemeyeceği boyutlara gelmesiyle birlikte yaşanabilecek kritik sonuçlara ulaşma tedirginliğiyle yola çıktığım bu tezde, büyük sanıp da aslında çok küçük olan sorunların varlığını bir kez daha görmüş bulunmaktayım.

Bu çalışmada, evlilik kavramının aslında mutluluğun ve zorluğun her anında eşlerin birbirinin yanında olmasıyla devam ettirilebileceğini hissettiren ve yaşatan hayat eşim nişanlım Murat Gül'e, çocukları olarak aile kavramının aslında anne ve babanın birlikte aynı anda desteklerini gördüğüm annem ve babama, uzak da olsalar da beni sürekli destekleyici konuşmalarıyla yanımda olan ağabeylerime, mülakat uygulamalarının hazırlık sürecinde benimle birlikte aynı heyecanı duyan kayınpederim Ali Gül'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı baştan sona destekleyen ve çalışmanın zeminini hazırlayan mülakat tekniğinin öğrenilmesinde ve sahada uygulanmasında desteğini esirgemeyen, tüm sorularıma vaktini ayırarak sıklımadan cevaplayan Doç. Dr. Nilgün TATAR'ateşekkür ediyorum.

Sosyoloji alanının her sahasında bizleri yetiştiren, sadece bölüm olarak değil her konuda öğrencilerinin yanında olan ve bu çalışma esnasında sürekli ziyaretlerine gidemediğim fakat eserleriyle, konuşmalarıyla, öğütleriyle bana destekleriyle birlikte Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji bölümü hocalarına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak çalışmanın sonuçlanması için yaptığım mülakat görüşmelerinde beni geri çevirmeyen katılımcılara çok teşekkür ediyorum.

Arzu ÜNAL

Sivas, 2016

ÖZET

Evlilik, iki bireyin bir araya gelerek aile oluşturmak için attıkları adım, topluma yarar sağlayan sosyal bir olgudur. Aile, toplumun oluşumunda büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla aileyi oluşturan bireylerin yaşam tarzları, eğitimleri, evlilik süreçleri, evliliğe karşı sorumlulukları, aileyi ayakta tutma çabaları birey için aynı zamanda toplumun düzenini belirleyecektir. Boşanma ise, toplumun en küçük yapı birimi olan aile içinde küçük ama gittikçe artan sorunların sonucunda karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada evlilik kurumunun, geçmişten günümüze içinde bulunduğu durumu, bu kuruma destekleyici teorileri, bu teorilerin ışığında evliliklerin olumsuz sonuçlanmasının ortaya çıkması, boşanmaların sebepleri ve sonuçları incelenmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde aile, evlilik, boşanma olguları kavramsal boyutta aktarılmış, bu olgular arasındaki bağlantılara yer verilmiştir. Ayrıca boşanmanın nedenleri ve sonuçları detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde ise, boşanmış kişilerle yapılan mülakatları içeren, boşanmanın neden ve sonuçları birebir yapılan mülakatlar ile incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, kavramsal araştırmalar ve yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen bulguların yorumlanması yapılmıştır. Değerlendirme ve sonuç kısmına yine bu bölümde yer verilerek tez sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile Kuramları, Evlilik, Boşanma.

ABSTRACT

Marriage is a step taken by two oppositesexes in order to found a family, and it is a social fact that benefits to society. Family is of great importance in the formation of a society. Thus, individual's life styles, education levels, marriage processes, responsibilitiesfor marriage and efforts to maintain family will also determine the social order. On the other hand, divorce is a result of little but increasingly growing problems within the family that is the smallestunit of a society. This study aims to analyze marriage institution from past to present, the theories that support this institution, occurrence of the failed marriages in the light of these theories, and the reasons and results of divorces. The first part of the study handles the phenomena of family, marriage and divorce in the conceptualdimension, and includes the relation ships between the sephenomena. In addition, the reasons and results of divorce were discussedindetail. The second part of the study tries to analyze the reasons and results of divorce with one-on-one interviews, including those implemented with divorced people. In the third part of thestudy, the findings obtained from concep tual research and implemented interviews were discussed. This part also includes the discussion and result parts.

KeyWords: Family, Family Theories, Marriage, Divorce

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	2
1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR.....	2
1.1. Aile Kavramı	2
1.2. Evlilik Kavramı	4
1.3. Boşanma Kavramı	5
1.4. Sosyolojide Aile Kuramları ve Boşanma	6
1.4.1. Yapısalcı-İşlevselci Teori.....	7
1.4.2. Marxist ve Çatışmacı Teoriler.....	8
1.4.3. Feminist Teori	10
1.4.4. Sembolik-Etkileşimci Teori	11
1.4.5. Sosyal Alışveriş Teorisi.....	12
2. BOŞANMANIN NEDENLERİ VE SONUÇLARI	14
2.1. Boşanmanın Nedenleri	14
2.1.1.Sosyo-kültürel Nedenler.....	14
2.1.2. Sosyo-Ekonomik Nedenler.....	15
2.1.3. Sosyo-Psikolojik Nedenler	16
2.1.4. Farklı Dinden Bireylerin Boşanması.....	17
2.1.5.Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma Nedenleri.....	18
2.1.5.1. Zina Nedeniyle Boşanma.....	19
2.1.5.2. Cana Kast ve Pek Fena Muamele Nedeniyle Boşanma.....	20
2.1.5.3. Cürüm ve Haysiyetsizlik Nedeniyle Boşanma	21
2.1.5.4. Terk Nedenine Dayalı Boşanmalar.....	21
2.1.5.5. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanma	22
2.1.5.6. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması.....	22
2.2. Boşanmanın Sonuçları.....	24

2.2.1. Boşanma Sonrasında Eşlerin Birbirine Karşı Tutumları.....	24
2.2.2. Boşanmış Bireylerin Sosyal Yaşama Uyumu	25
2.2.3. Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi	26
II. BÖLÜM.....	31
YÖNTEM VE BULGULAR.....	31
2.1. Araştırmanın yöntemi.....	31
2.2. Araştırmanın Amacı	31
2.3. Mülakat Sorularının Belirlenmesi, Katılımcılara Ulaşma, Mülakat Süreci.....	31
2.4. Bulgular	32
2.4.1. Demografik Bilgiler	32
2.4.2. Katılımcıların Evlilik Süreci	34
2.4.3. Boşanma Nedenleri ve Sonuçları	49
III. BÖLÜM.....	63
DEĞERLENDİRME	63
SONUÇ.....	68
EKLER.....	70
MÜLAKAT SORULARI	70
A. Demografik Sorular	70
B. Evlenme Öncesi ve Sürecindeki Sorular.....	71
C. Boşanma Evresi ve Sonrası Sorular.....	72
KAYNAKÇA.....	73
ÖZGEÇMİŞ	75

GİRİŞ

Evlilik, iki insanın birbirinin olumlu yönlerini tanıyarak ve yansıtmadıkları yönlerini ise tanımaya adım attıkları yoldur. İki insan arasında sağlıkta mutlulukta diye başlayıp araya hiçbir olumsuz cümle kurmadan hayali bir çerçeveyi yansıtırken, hayat kargaşasında beklenmedik durumlarla karşılaşma sürecinin bazen göz ardı edildiği yadsınamaz bir gerçektir. Aslında bir çiftin evet diyerek başlayan hayaller dünyası ardına, iyi ya da kötü gerçekleri barındıran birçok olayı da beraberinde getirmiştir.

Olumsuzlukların en başında çift için önem arz eden ve onları maddi manevi etkileyen boşanma olgusu gelmektedir. Çiftlerin arasında geçen basit ya da ağır bir tartışma, boşanmaya kadar ilerleyebilir. Boşanma, ister tanıyarak ister tanımadan başlamış bir evlilik sürecinin bazı iç ya da dış etkenlerden dolayı olumsuz sonuçlanarak bitirilmesidir.

Boşanma olgusu geleneksel bir toplumda bastırılmıştır. Geçmiş dönemlerde aile yapısı ataerkil bir yapıya sahipti. Erkeğin aileyi baskıyla yönetmesi ve kadının maddi olanaksızlığı düşünceleri tekleştirmiştir. Buna bağlı çoğu evlilikler görücü usulü ya da ebeveynlerin baskısı ile kurulmuş evliliklerdir. Bu evlilikler kadının erkeğe bağlılığını ve muhtaçlığını daha çok artırmıştır. Dolayısıyla düşünceleri pek de alınmadan başlayan bu süreçteki evliliklerin istatistiksel durumuna baktığımızda boşanma olgusuna geçmiş dönemlerde daha az rastlanmıştır.

Günümüzde ise boşanmaların artmasının nedeni, insanların algısının değişmesi ve kadının toplumda karar alma ve ekonomik özgürlüğünü eline alması başlıca nedenlerdir. Kadınların erkeğe bağlılığı daha çok maddi bağıllık olduğundan dolayı kadının söz hakkı bir nevi elinden alınmıştır. Dolayısıyla erkeğin yanı sıra kadının da maddi ya da manevi söz hakkına sahip olmasıyla boşanmalar günümüze doğru artış göstermiştir.

I.BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL YAKLAŞIMLAR

1.1. Aile Kavramı

Aile iki birey tarafından evlilikle sonuçlandırılmış en önemli sosyal kurum, toplumun en küçük yapı birimidir. Toplumlar geçmişten günümüze varlıklarını sürdürmenin yollarını aile ile ortaya koymuşlardır. Aile aynı zamanda insan neslinin devamını sağlayıcı en özel kurumdur.

İnsan hayatı üç ana temaya bağlı olarak ilerler. Bireyin doğumu, büyüüp gelişmesi bir başka deyişle yaşamını sürdürmesi ve hayatının son bulması ile sonuçlanır. Bazen insanlar tercihen yaşamına tek bir birey olarak devam ederken; birçoğu ise yaşamın kendisine tanımladığı evlilik gibi bir sürece dâhil olarak devam etmektedirler. Görücü usulü ya da birbirini tanıyarak yaşanan evlilikler sonucu, kurulan aile birliğinde asıl amaç sadece aile kurmak olmamalıdır. Asıl amaç, bu birliği en sağlam temellerle kurup sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek ve soyun devamlılığını sağlayabilmektir. Bir ailede yaşam şu şekilde işlemektedir: evlenme, çiftlerin birbirine karşı anlayışları, cinsel birliktelik, çocuğun doğumu bunun sonucunda da gelen sorumluluk. Bu sorumluluk yeni doğan çocuğun bir birey olarak yetiştirilmesi ve kendi evliliğini kurmasıyla döngü halinde soyun devamlılığını sağlamaktır.

Aile kurmak, duygusallığın yanında sabır ve mantık gerektiren bir olgu olduğu için devamını sağlamak da psikolojik dengeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla aile olarak nitelendirdiğimiz bu özel kurum, hem sağlam bir temeli hem de sağlıklı bir süreci ifade etmektedir. İnsan, diğer canlılardan ayrılan en önemli özelliği aklı ile mantıklı, olumlu, çözüm üreten bir bilince sahip olmasıyla önemli bir yere sahiptir. Kişinin aile kurmadaki amacı ve planı ne olursa olsun evlilik düşüncesi bireyi kurulu bir düzene götürür. O yüzden aile üzerine yapılan araştırmalar sonucu yazılan tezler ileri sürülen görüşler ve yorumlar aile tanımını geniş tutmuştur. Ozankaya'ya göre (1999: 357), "aile, içinde insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlama sürecinin belli ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin

belli biçimde düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar (aile biçimine göre başka yakınlar) arasında belirli bir biçimde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal kurumdur” .

Geleneksel aileden gelen çoğu kişinin amaçları ve istekleri karşılayıcı türden yaptığı evlilikler, modern bir aile yapısında büyüyen eş adaylarının birbirinin belirli özelliklerini tanıyarak ve uygunluğunu tespit ederek kendi seçimleriyle yaptıkları evlilikler arasında kadının ve erkeğin rolü birçok yönden farklılık gösterir. Bu rollere kısaca şöyle özetlenebilir:

Aile üyesi olan kadın, evlilik sürecinde kendine has belli birçok rolü üstlenir. Evlilik sürecinde önemli olan kadının rolünü en iyi şekilde yerine getirmesidir. Geleneksel toplumlarda, kadının eşine sadık olması, evin düzenini sağlaması bir nevi evi ve kocasını çekip çevirmesi bunun yanı sıra hem kendi çevresi hem de erkeğin çevresinin yanında sosyal bir rol üstlenir. Aileyi oluşturan ve nesli devamını sağlayıcı olan evlilik sürecinde kadının bir diğer rolü ise eşine karşı duyarlılığı, bağlılığı, cinsel dürtüleri ve sosyal rolleridir. Bu roller de evliliği canlı tutan, durağan olmayan, yeniliğe ve gelişime açık birçok özelliği kadının üstlenmesi ve bu rolleri benimsemesiyle birlikte sağlıklı bir evlilik kadın açısından sağlanmış olur.

Bu roller erkek tarafında daha çok önem arz eder. Eşler birbirini tanımaya başladığı andan itibaren ve evlilik hayatı içerisinde en çok rol erkeğe düşmektedir. Erkeğin kadına karşı hassasiyeti, koruyuculuğu, güven verici ve ekonomik destek sağlayıcı gibi birçok rolü üstlenir. Bunlardan en etkin, güven vericiliğidir ki sürekli işi dolayısı ile gününün çoğunu dışarıda geçiren bir birey olarak kadına verdiği güven doğrultusunda en büyük rolünü üstlenmiş olur. Birey olarak değil toplumda çift karakterli özelliği taşırlar. Örneğin, babanın iş yerinde işveren ya da iş alan konumu evde farklı bir konumda olacaktır. Okulda öğretmen olan birey, ailesi içinde bir baba bir koca olabilir. Buna bağlı olarak tabi kişinin rolleri de değişmektedir. Okulda öğrencilerine ders vermesi beklenir, evde ise çocuklarına babalık, eşine karşı da kocalık yapması beklenir. Aile içi erkek bu rolleri üstlendiği zaman aile düzeni erkek tarafından sağlanmış olur.

1.2. Evlilik Kavramı

Toplumun temel kurumlarından biriailedir. Aile ise evlilik kurumu aracılığıyla kurulmaktadır. Geçmişten günümüze değerlendirildiğinde evlenme, farklı kültürlerde bir araya gelmiş bireylerin yer aldığı bir süreçtir. Evlilik sürecinin eş seçimi, nasıl evleneceği, evlilik yaş sınırı toplumdaki farklı gelirli sınıflardan topluma ve hatta aynı toplumdaki farklı gelirlere sahip insanlar arasında değişiklik gösterebilmektedir. İlk oluşturulan süreçte toplumsal kabullenilmişlik söz konusudur. Dolayısıyla evlilik, sosyo-ekonomik farkındalığa göre bir eş seçerek neslin devamlılığını sağlayabilmek için kurulacak olan aileyi bir araya getiren kurumdur.

Evlilik, iki yetişkinin karşılıklı olarak birbirlerine uygun süreçte evlenmeye yönelik isteklerini çevresindekilere duyurmaları ile kurulur. Evlenme işlevi hukuksal bir süreç olarak nitelendirilerek nikâh memuru önünde iki şahit aracılığı ile resmi merasime bağlı bir süreçtir. Evlenen kişilerin irade beyanlarının geçerli olması için genetik sakatlık, akli rahatsızlığı, evlenemeyecek kadar yakın akrabalık ilişkisinde olmamalıdır. Bir diğer önemli konu evlenecek kişilerin kendi iradeleri ile evliliğe karar vermeleri ve iradeleri ölçüsünde kişiyi seçip adım atmalarıdır. Dolayısıyla kendileri için değil de daha çok ailenin hatırı için ya da dış çevre baskısı sonucu oluşan evlilikler pek de sağlıklı olmayacaktır. “Türkiye’ de sıklıkla görülen ve “mürüvvetini görmek” ile adlandırdığımız yaklaşım tarzı anne babaların çocuğa karşı vazifesini yerine getirmek ve böylece bu konudaki toplumsal baskıdan kurtulabilmek amacıyla çocuklarını evlendirmek istemeleri ve çocuğun da kendi isteğinin ya da ruhsal psikolojik hazırlığının bulunmamasına rağmen manevi baskı nedeniyle evlenmeyi kabul etmesi sonucunudoğurabilmektedir. Bu şekilde kurulan evliliklerde amaç aile kurmaktan çok çevreyi memnun etmektir” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 67). Bunun sonucunda evlilik, sağlam temeller üzerine kurulmadığı için sağlıklı bir gelişim gösterememesi sık rastlanan bir sonuçtur.

1.3. Boşanma Kavramı

Evlilik eşlerin birbirine yarar sağlaması, birbirine karşı yarar sağlayan eşlerin aynı zamanda topluma da yarar sağlaması için kurulmuş bir kurumdur. Aile eş ve çocuklardan meydana gelen toplumun en küçük parçası olmakla toplumun oluşumunda büyük bir öneme sahiptir. Dolayısıyla aileyi meydana getiren kişilerin eğitimi, öğretimi aynı zamanda toplumun karakterini ortaya koyacaktır. Bazı evliliklerde kuruluş aşamasından başlayarak evlikleri, çeşitli faktörlerle açıklanabilecek bir takım sorunlara sahne olabilmektedir. Bu sorunlar kültürel farklılıkları, çiftlerin aileleri, erkek ve kadının sorumsuzluğu vb. sorunlardır. Bu sorunlar aşılamadığında ve eşler sorunları aşmalarına yardımcı olabilecek destek sistemlerinden yeterince yararlanamadıklarında boşanma süreci tetiklenebilmektedir. Dolayısıyla boşanma şiddetli bir şekilde artış göstermektedir. Aile ve evlilik sorununa bir örnek olarak alırsak, “evlilikte erkek olsun, kadın olsun birçok insan kişisel sorunlarla karşı karşıya kalabilir. Ama her 1000 evlilikten 250’si, evliliğin ilk dört yılı içinde boşanmayla sonuçlanıyorsa, ortada, aile ve evlilik kurumlarıyla, hatta bunları oluşturan temeldeki diğer toplumsal kurumlarla ilgili yapısal bir sorun var demektir” (Mills, 2000: 22).

Boşanma, toplumu tehdit eden sorunlardan biri olarak aile birliğinin yıkılması ve yerine yeni bir düzen kurulması anlamına gelen belli bir sürecin son noktasıdır. “Boşanma, çiftler için mutsuz ve sorunlu bir evlilik tecrübesinden çıkış olsa da ailenin yıkımı demektir. Çünkü ayrılmanın kaçınılmaz ve gerekli olduğu durumlarda bile boşanmayla sorunlar bitmemekte. Aile bireyleri ve hatta diğer akraba aileler için yeni bir süreç başlamaktadır. Boşanma eşleri sosyo-ekonomik yönden sarsarak psiko-sosyal açıdan örselemektedir. Toplumdaki statü ve konumları etkilenmektedir. Araştırmalar evlilikteki sorunlu ilişkilerin evlilik sonlandırıldıktan sonra da çoğu zaman çocuklar aracılığıyla sürdüğüne işaret etmektedir. Bu nedenlerden dolayı boşanma, bireyler için evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş olamamaktadır” (Yörükoğlu: 1997: 15).

Geçmişten günümüze değerlendirdiğimizde boşanma kavramı, tarihin daha eski dönemlerinde yasal ve inançsal kısıtlamaların boşanma konusunda caydırıcı bir rol oynadığı görülür. “Avrupa tarihinin büyük bir bölümü boyunca boşanma, Katolik

Kilisesi tarafından yasaklanmış durumdaydı. Reform'u takiben, evlilik ve boşanma kademe kademe seküler bir denetim altına alındı, ancak boşanma son derece kısıtlıydı ve boşanmaya yalnızca üç kusur halinde izin verilmekteydi: zina, zulüm ya da heretik inanç. Hem Avrupa'da hem de onu takiben Amerika'da, kusuru kanıtlamak erkekler için kadınlara göre daha zordu" (Emery, 2013: 15). Dönem ilerledikçe 20. Yüzyıl içlerinde mahkemeler, giderek artmakta olan boşanma başvurularıyla baş edebilmek için yasal durumda olan konuları daha geniş yorumlamaya başlamıştır. " Bir gerekçe olarak zina, 1867 ila 1886 arasında tüm boşanmalar arasında %24,6'ya, 1965'te ise yalnızca%1,4'e gerilemiştir; terk edilme gerekçesi tüm boşanma gerekçeleri arasında %44.1'lik bir orandan %13.8'e düşmüştür; sarhoşluk, % 7.8'ken %0.3 olmuştur. Bunların yanısıra daha belirsiz bir gerekçe olan zulüm dolayısıyla kabul edilen boşanmaların oranı % 16.3'ten %41.7'ye yükselmiştir" (Emery,2013: 16). Yine geçmişten günümüze değerlendirdiğimizde boşanma oranındaki artış kadının da söz sahibi olmasıyla değişmiştir. "Yıllara göre anlamlı bir gelişme de boşanmak için mahkemeye başvuran kadın oranındaki artıştır. Örneğin 1960 yılında boşanma isteği çoğunlukla erkekten gelirken, 1976 yılında boşanmak isteyen kadınların sayısı erkek sayısını aşmıştır" (Yörükoğlu, 1997: 103).

Yapılan bu tespitlere göre, boşanma oranı artık kadında da yüksek oranda seyretmektedir.

1.4. Sosyolojide Aile Kuramları ve Boşanma

19. Yüzyılda ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıkan sosyoloji aile konusuna genişçe yer vermektedir. Bugünden bakıldığında söz konusu teorilerin ve teorilere bağlı farklı bakış açılarının ortaya çıkmış olduğunu görmekteyiz. Her bireyin özel hayatı olduğu düşüncesi evlilik kurumunu yıpratmış, birey, ailenin önüne geçmiştir. Bekâr kalma ya da evlilik dışı birlikte yaşama, evlenmeden çocuk doğurma, evliliğin ilk yıllarında boşanma eğilimleri yükselmiştir.

Kadınların işgücüne katılımının artmasıyla birlikte, ev hanımlığından daha çok kariyer peşinde olma istekleri, maddi manevi özgür olma arzuları bireyi modern toplumun düşüncesinde boşanmaya zemin hazırlamıştır. Ekonomik dengesizlikler ve

krizler dolayısıyla küresel boyutta aile kaynakları risk altına girmiş, işsizlik, yoksullaşma ve güvencesizlik gibi sorunlar ailenin devamlılığına tehdit oluşturmuştur. Bu aile içi anlaşmazlıkları ve çiftleri boşanmaya götüren sebepleri kuramsal boyutta ele almıştır.

1.4.1. Yapısalcı-İşlevselci Teori

Aile, sosyal alt sistemlerden ve sosyal bütünü oluşturan unsurlardan bir araya gelmiş bir birimdir. Bu teori, aileyi sistem olarak ele alır. Aile üyelerinin kendi aralarında ve toplumla etkileşimlerine dayalı olarak günlük işlevlerini yerine getirmek ve devamlılığını sağlamak zorunda olan bir sistemdir. “Aile sistemleri perspektifinin belli başlı önermelerini üç noktada özetlemek mümkündür.

1. Bir aile sisteminin uyum yeteneği ve bununla birlikte yaşamını sürdürme yeteneği, sistem içindeki çeşitlilik/farklılık düzeyiyle olumlu bir ilişki içindedir.

2. Bir aile sisteminin uyum yeteneği ve bununla birlikte yaşamını sürdürme yeteneği, sistem içindeki çatışma ve gerilim düzeyiyle olumsuz bir ilişki içindedir.

3. Ailevi sistem içinde yüksek düzeydeki amaçlar, düşük düzeydeki amaçların önceliklerini belirler ve doğası gereği daha az kendini gözden geçirme ve amaçlarından vazgeçme eğilimindedir” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 47). İlk önermede aile ve aile üyeleri sistem içindeki farklılık ve çeşitlilik arasında olumlu bir bağlantı kurulurken, ikinci önermede aile içi çatışma ve gerginlikler istenmeyen olgular arası bağlantı, üçüncü önermede ise ailevi amaçlar arası hiyerarşik bir sıralama ele alınmıştır.

Yapısal işlevsel yaklaşıma göre aile, “toplum için belli görevleri yerine getirmektedir. Bu yaklaşımın üzerinde durduğu aile tipleri ataerkil geniş aile ve çağdaş çekirdek aile olarak gösterilebilir. Yapısal işlevsel yaklaşımda ailenin görevlerinin toplum tipine uygun olarak belirleneceği öne sürülmektedir. Evrensel bir kurum olan aile bazı evrensel fonksiyonları yerine getirmektedir. Toplumun devamı açısından belli temel gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 52). Yapısal işlevselci yaklaşımda, belirli aile biçimlerinin belirli görevleri yerine getirdiğini, belirli görevlerin aile içi ilişkileri, rol ve statüleri oluşturarak aile yapısını şekillendirdiğini ve bu yapının içinde yer aldığı topluma

bağlı olduğunu görmekteyiz. Ailedeki roller ve statüler ailenin düzenli işleyişine katkıda bulunmaktadır. “Parsons, bu düzenin sağlanmasının gerekli ön koşulu olarak, ailede eşlerin birbirini tamamlayan ve uzmanlaşmış rollerine değinerek doğrudan, erkeğin araçsal rolü, kadının da dışavurumsal rolü üstlenmesi gerektiği üzerinde durmuş ve cinsiyet hiyerarşisinin varlığını gündeme getirmiştir” (Günay ve Bener: 2011). Burada kadın ve erkeği rolleri çerçevesinde ele alırken bu teori, aynı zamanda kadının değişen ekonomik özerkliği ile ilgili düşüncesini dile getirmektedir. “Farber (1964, akt: Adak: 2005: 58), toplumsal yapının ekonomik dinamiğiyle yeniden inşasında önemli bir birim olarak karşımıza çıkan modern çekirdek ailenin egemen aile tipi haline gelmesini aile üyelerinin iradelerinden ziyade, ekonomik ve sosyal koşulların bir sonucu olduğunu söyleyerek diğer yapısal-işlevselcileri desteklemiştir. Kadının sosyo-ekonomik statüsündeki değişimi, çalışma ve yaşam alanlarının birbirinden fiziksel olarak ayrılması gibi ekonomik değişimlerin ailenin yapısal ve işlevsel yönden farklılaşmasında etkili temel dinamikler olduğunu ileri sürmektedir”.

1.4.2. Marxist ve Çatışmacı Teoriler

Aileyi güç, hâkimiyet ve çatışma kurumu olarak ele almaktadırlar. Marksistler, ailenin çıkarlarının çatışmalarla var olduğunu ileri sürmektedirler. Bireyler ya da gruplar arasındaki çatışma sürecini vurgulayan çatışma teorisi, evlilikte eşler arasında karar verme, şiddet, evlilik sistemi, boşanma gibi konuları ele almaktadır.

Marksizme göre,“toplumlarda biri alt yapı diğeri ise üst yapı olmak üzere iki temel model bulunmaktadır. Ekonomik alt yapı, kapitalizm istisnasız diğeri üst yapı kurumları gibi aileyi de belirlemektedir. Aile, kapitalizmin yeniden üretilmesinde kullanılır. Ailenin işlevi çocuklarını kendisi gibi eğiterek gelecekte yerini alacak işgücünü yetiştirmektir. Aksi takdirde kapitalizmin varlığını sürdürmesi mümkün değildir. Bunun örneklerini sağlıksız çalışma koşullarının yaygın olduğu her ülkede görmek mümkündür. Öte yandan kapitalizmin sonu gelmeyen sanal ihtiyaçlar yaratarak insanları daha fazla çalışarak daha fazla kazanmaya ve kazandıklarını tüketmeye teşvik eden özelliği yüzünden ailenin, toplumdaki mal ve eşya ile bütünleşen bir parça haline gelmesi söz konusudur” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 39).

Geçmiş dönemden günümüze birçok kadın erkeğin himayesinde şekil almıştır. Önce baba, sonra kardeş ve kocasının ihtiyaçlarını karşılamıştır. Fakat günümüzde artık bu bağımlılık ilişkisi değişime girmiştir. Çünkü gittikçe artan sayıda kadın ev dışında çalışmaya başlamıştır. Dolayısıyla kadın daha önceki süreçlerde boyun eğdiği koşullara artık itiraz etmeye başlamıştır. Sonuç olarak güç ve eşitsizlik ilişkilerinde ortaya çıkan değişimler boşanma oranlarını da etkilemiştir. Kadının ev dışında çalışması ve kadın haklarını savunan kurumların artması geleneksel dengeleri bozar hale gelmiştir. “Ailede çatışma erkeğin azalan gücünü içine sindirememesi kadar kadının evlilikte erkeğin gücünü paylaşmaya yanaşmamasına içerlemesi ve hatta kızarak tepki göstermesinden kaynaklanmaktadır.” (Kasapoğlu ve Karkıner, 2012: 15). Marksizm aileye ilişkin açıklamalarını sürekli ekonomik işlevle sınırlandırmıştır. Her şeyi ekonomik nedenlere bağlamak biraz ekonomik belirleyiciliği öne çıkarmaktadır. Oysa din gibi kültürel faktörlerin de aile üzerinde etkileri vardır. Hatta bazen aile için kültürel faktörler ekonomiden çok daha fazla önemli olabilirler.

Markisist ve Çatışmacı teoride ailenin kapitalizm için ideolojik önemi olduğu ileri sürülmektedir. Bu yaklaşıma göre bir üst yapı olarak ailenin iki temel işlevi vardır. Aile hem işgücünün yeniden üretimi hem de malların tüketimi yoluyla maddi yönünü sürdürmek durumundadır. Kapitalist sistemde aile tüketim birimi olarak işlemektedir. İşçi ücretlerinin, ailenin tüketimi için satın alınan mallara araç olduğu ve bu malların ev kadını tarafından ailenin fiziksel ve duygusal bakımı için uygun bir duruma dönüştürüldüğü vurgulanmıştır. “Kapitalist sistem kadına, eve ait işleri, erkeğe de sanayileşmiş işleri vererek toplumsal cinsiyet rollerini temellendirmektedir. Marksist-çatışmacı perspektif içinde çatışma, rekabet, mücadele, kaynak, kıtlık, değişme, güç, sınıf ve çıkar kavramları temel oluşturmaktadır” (Çiçek, 2014: 16-17). Çatışmacılar, ailedeki çatışma ve rekabet ilişkilerine yoğunlaşmaktadırlar. Toplumun temeli olan ailede çatışma ve rekabet ilişkilerinin temelinde kaynakların paylaşımı ve paylaşım sürecinde eşitsiz güç ilişkileri önemli rol oynamaktadır. “Otorite tiplerine bağlı olarak çatışma, pazarlık, ittifak oluşturma ve güçlü olanlar güçsüz olanlar karşısında daima avantajlı çıkmaktadır. Çatışma teorisi, çatışmayı odak noktası seçtiği için aile ve toplumdaki sosyal düzeni, göreceli olarak var olan süreklilik ve istikrarı açıklamaması yönüyle

eleştirilmiştir” (Canatan, 2009: 40). Sonuç olarak çatışmacı yaklaşım evlilik, aile ve boşanma konusunda geniş çerçevede incelemeler yapar.

Türkiye’de de genel olarak, geçmişten günümüze aile yapısı araştırılırken ve devletin aile politikalarındaki değişimleri tarihsel olarak değerlendirirken, aile konusundaki yasal değişimleri araştırarak eşitsizliklerin ne ölçüde ortadan kalktığını veya sürdürüldüğünü göstermek, geleneksel kültür ve modern toplumsal yapı arasında olduğu kadar kadın-erkek mücadelesini tarihsel olarak incelerken Çatışmacı Yaklaşım kullanılabilir.

1.4.3. Feminist Teori

Feminist teoride evlilik, ekonomik açıdan kadını erkeğe bağımlı hale getirmek ve daha çok maddi temellere dayanarak açıklamaktır. Modern farklılaşmaya rağmen evlilik temelindeki sorun, cinsiyetler arasındaki sömürüdür. Feminist teorinin merkezinde ise kadın erkek arası ilişkiler yer almaktadır. Bu merkeze göre ataerkil toplumda kadın ve erkek ilişkileri eşitsizlik temelinde gelişmiştir. Bütün yapılar ve kültürler eşitsiz ilişkileri ayakta tutmaya çalışmaktadır. Aile de bu kurumların başında yer almaktadır. “Feminist perspektifin birçok varyantı (Liberal, Marksist, Radikal, Sosyalist vs.) bulunmakla birlikte ortak olan nokta toplum ve ailede ataerkil ilişki ve değerlerin baskın niteliği ve bunun kadın açısından sonuçlarıdır. Örneğin Marksist feministler, ataerkilliğin ekonomik ilişkilerdeki bir çarpıklığın ifadesi olduğunu iddia ederken radikal feministler ataerkilliğin çarpık ekonomik ilişkilere ve kadının ezilmesine yol açtığını dile getirmektedirler. İlkinde sınıf kavramı, ikincilerde cinsiyetçiliği de içeren ataerkillik kavramı önceliklidir” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 42).

Feminizm’e göre kadının iş hayatına atılması, daha çok işgücüne sahip olmalarıyla beraber boşanma kolaylaşmıştır. Çok az kadının ücreti kendisine ve çocuklarına yeterli düzeyde bakabilmesini sağlayabilir. Kadınlar için tek başına yaşamının maddi ve manevi maliyetinin getirdiği yükler, işgücüne katılmanın sağladığı bağımsızlığı yanılsama haline getirir. Bunun yanı sıra hem teknolojik gelişmelerle ev işlerinin niteliğinin de değişmiş olması ve çocuk sayısının azalması, bakım işlerini de azaltmaktadır. Kadının ev dışında çalışması ve erkek eşin işsiz kalıp kadın eşin evin geçimini tek başına sağlaması, evdeki işbölümünü eşitlikçi

kılmaktadır. Sonuçta kadının ev içi emeğinden hem ekonomi hem erkekler yarar sağlamaktadır. Sorun, kadının ev içi emeğinin sevgi, aşk karşılıksız olmasıdır. Kadın tarafında iş gücünün artması, kadınların ev hayatından uzaklaşıp tamamen iş hayatına yönelmesiyle birlikte boşanma eğilimleri de artış göstermektedir. Boşanma, kadınların işgücüne giderek daha çok katılmalarının etkilerinden ziyade, aile içindeki cinsiyete dayalı işbölümünün azalmasıyla ilgili olabilmektedir. Aksine ev işinin çoğunu hala kadınlar yapmaktadır. “Daha önce karşılıksız olan ev içi üretiminin artık değişim değeri kazanmış olması kadın emeğini, erkek egemenliği ve kapitalist üretimi sürdürme gibi ikili bir amaca hizmet ettiğini göstermektedir” (Savran ve Tura, 1992: 80). Feministlere göre, bir diğer durum da ailede var olan eşitsiz güç ilişkileri ve buna bağlı olarak ev içi şiddet konusuna maruz kalan kadınlardır. Kadını dövmek, evlilikte tecavüz, ensest vb. konuların hepsi aile yaşamının şiddet ve kötüye kullanma gibi yanlarının araştırılması için önemli bir durum haline gelmektedir. Boşanma için yeterli konu oluşturabilecek bir düşünce olan Feminizm kadının gücünü, direncini, rol ve beklentilerini açıkça ortaya koymaktadır.

1.4.4. Sembolik-Etkileşimci Teori

Aile birliğinin kurulduktan sonra bir düzen içerisinde sürdürülmesi görüşü, toplumda yaygınlık kazanmış bir düşüncedir. Bireyler aile kurmak için bir araya geldiklerinde bu düşüncüyü değiştirecek tepkilerin ve davranışların olacağından bahseden teori, Sembolik-etkileşimci teoridir. Bu teoriye göre, toplumsal etkileşim sembolik olmayan etkileşim ve sembolik etkileşim olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sembolik olmayan etkileşimde, birey diğerinin davranışlarına ve jestlerine göre tepkilerini belirlerken, sembolik olmayan etkileşimde, birey davranışlar ve jestler bireyin verdiği anlamda yorumlanmaktadır. Bu teoriye göre aile, birbirleriyle sembolik olan ve sembolik olmayan şekilde karşılıklı etkileşim içinde olan bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Aile üyelerinin, ailede belli rolleri ve beklentileri bulunmaktadır. “Bu teoriye göre aile üyeleri arasındaki ilişkilerde roller ve bunların algılanma biçimleri ne kadar net olursa iletişimin de o derece yüksek kalitede olacağı varsayılmaktadır” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 43).

Sembolik-etkileşimci yaklaşım evliliklerin boşanma ile sonuçlanmasını sembollerdeki değişimle açıklamaya çalışmaktadır. “İnsanların boşanma ile ilgili

düşüncelerinin değişmesi, evlilikten tatmin olma, aşk, çocuk, anne-baba, karı-koca rollerindeki değişimler evli çiftler üzerinde önemli baskılar yapmaktadır. Bu anlayışla uyumlu olarak boşanmalar, ahlaken kabul edilmesi güç olmanın yanı sıra toplumun genel değer yargılarına bir meydan okuma ya da ebeveyn olarak sorumluluklardan kaçma olarak görülmektedir. Tek bir nedene bağlı olarak gerçekleşmesi güç olmakla birlikte tüm değişimler bir arada düşünüldüğünde boşanmaya itici faktörlerin güçlendiği söylenebilir” (Savran ve Tura, 1992: 65). Burada akıllara takılan önemli soru bu değişmelerin iyi mi yoksa kötü mü olduğudur. Ancak bu konu değerlerle ilgilidir ve sembolik etkileşim kendine böyle bir konum belirlememektedir.

Sembolik etkileşimci yaklaşımının aile konusundaki görüşlerine paralel olarak Henslin’in boşanma konusundaki düşüncesinde: “Ona göre, kadın ve erkek birbirine yakın gelirlere sahipse ev işlerinde de daha eşitlikçi bir paylaşım beklenir. Ancak işin altına bakılırsa, diğer erkeklere göre daha fazla ev işi yapsalar da adil bir paylaşım sergiledikleri söylenemez. Bu bulgu şaşırtıcı bir durumdur. Hatta işten çıkarılan kocaların çoğunun ev işi yapmayı azalttıkları gözlenmiştir. Öte yandan karısından daha az kazancı olanların en az ev işi yaptıkları belirlenmiştir. Bu durumun açıklaması nasıl yapılabilir. Aslında işten çıkarılan veya karısından daha az kazanan erkeklerin evde oturmak yerine dışarıda daha fazla zaman geçirerek durumlarını dengelemeye çalıştıkları düşünülebilir” (Kasapoğlu ve Karkiner, 2012: 8).

1.4.5. Sosyal Alışveriş Teorisi

Sosyal alışveriş teorisi insan ilişkilerine odaklanmaktadır. Bu teorinin kuramcılarına göre, insan başkalarıyla maddi manevi temelde ilişkiler kurmaktadır. Yani insan ilişkileri bir alışveriş ilişkisi olmaktadır. Aile de bu kuram bazında üyeleri arasında alışverişini sağlar. Bu teoriye göre kişiler sürekli olarak bir ilişkinin kendisine sağlayacağı kar ve zarara göre tercihlerde bulunmaktadır. Bu kuramın önermeleri;

“1. Belirli bir ortamda aktörler, getiriyi (karı) azamileştirmek üzere seçimlerde bulunur.

2. Ödüllendirmenin olmadığı ortamlarda aktörler, maliyeti en asgari düzeye çekmek için uğraş verirler.

3. Eğer mevcut getirisi eşitse, o zaman aktörler uzun vadede en fazla karı sağlayan alternatifi sececeklerdir.

4. Eğer uzun vadede getirisi eşit ise, o zaman da kişi kısa vadede en fazla karı sağlayan alternatifi secektir” (Canatan ve Yıldırım, 2009: 45). Bu önermeden yola çıkarak aile ilişkileri kar ve zarar üzerine kurulmuştur. Bireyler sosyal ilişkilerinde birçok şeyi elde etme düşüncesindedirler. Bu da insanların odak noktasını oluşturan bir kanı olmuştur. İstek ve dürtüleriyle kar zarar amacı güderek elde ettikleriyle aslında topluma yarar sağlamaktadırlar. “Bireyin sosyal etkileşiminden elde edeceği yararlar bireyin diğerlerine sağladığı yararlarla bağlıdır. Bu yararları elde edebilmek için, sosyal ve etkileşimci yapıda karşılıklı bir değişim sürecinin olması gereklidir. Toplum bu nedenle, yarar akışlarının şebekesi olarak algılanır” (Waters, Akt: Cirhinlioğlu, 2008: 110).

2. BOŞANMANIN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

2.1. Boşanmanın Nedenleri

2.1.1.Sosyo-kültürel Nedenler

İnsanlar birden bire boşanmanın eşiğine gelmezler ve boşanmazlar. İnsanları boşanmaya iten, birçok etken vardır. Sorunların çözülememesi eşler arasında, kırgınlığa ve dargınlığa neden olabilmektedir. Çatışmaların artması eşleri birbirlerinden uzaklaştırır ve ailenin birlik ve beraberliğini bozucu yönde etkiler. Sorunların çözülememesi sadece çiftlerin birbirini yıkıcı nitelikte olmayıp hem erkeğin hem kadının ailesine ve çevresine yansıtılmalarına neden olur. Eşler bu sefer kendi sorunlarından çok aile yaklaşımlarına göre hareket ederler ve çevrenin baskısıyla birlikte sorunlarçözülemeyen bir hal alır.

İnsanları boşanmaya iten nedenler arasında çiftler arasındaki kültürel farklılıklar gelmektedir. Geçmişten günümüze aslında boşanma daha da artmıştır. Çünkü geçmiş dönemlerde aynı toplum içinde yaşayan, aynı kültüre bağlı ve hatta aynı kan bağına sahip insanlar arasında kurulan evlilikler yaşanmıştır. Dolayısıyla çift arasında anlaşmanın kolayca sağlandığı bu evlilikler günümüze nazaran daha uzun ömürlü olmuştur. “Boşanmaya karşı olumsuz tutumda kültürel değerlerin önemli bir etkisi vardır. Her şeyden önce boşanmış kişi, bir evliliği sürdürmeyecek ve karısını ya da kocasını idare edemeyecek kadar beceriksiz olmakla itham edilmektedir. Ancak bu baskı diğer yandan boşanmayı önleyen bir durum da oluşturmaktadır. Boşanmış kadının toplumsal baskıdan zarar göreceği endişesi yanında, varsa çocuklarında boşanma nedeniyle bir anlamda anne ya da babasını kaybedecek olması boşanmaya ilişkin olumsuz tutumların başlıca sosyal kaynakları durumundadır” (Akyüz, 1983: 4).

İnsanlar arasında kültürel farklılıkların olması onları yaşam alanlarının genişlemesi, belirli statülerin artması, maddi manevi olanakların kolay elde edilmesi ve bireylerdeki merak duygusu gibi farklı alanlara yöneltmiştir. Dolayısıyla farklı kültürlerle sahip iki insan aile kurma adına bir araya gelebilmektedir. Bu durum evliliğin ilerleyen sürecinde zıt görüşlerin olmasıyla birlikte bazı zamanlar çiftleri çatışmaya iter. Bu çatışmaların bazen yanlış anlatımlara ve anlayışlara sebep

olmasıyla evlilik süreci, yerini boşanmaya bırakır. Evlilik sürecinde bu ve buna benzer sorunların olması aslında bireyler arasındaki eğitim düzeyini de göstermektedir. Eğitim düzeyi de boşanma olgusu için ele alınacak önemli bir konudur. “Eğitim seviyesi yüksek olanların boşanmaya ve boşanmış bireylere karşı tutumları daha olumlu olmaktadır. Bunlar bütün çabalara rağmen evliliğin yürümeyeceğinin anlaşılması halinde boşanmayı çözüm olarak görmektedirler. Buna karşılık eğitim seviyesi düşük olanların boşanma ve boşanmış bireylere karşı bakış açılarında; yanlış bilgilenme ve önyargılı olma gibi sebeplerle mantıki değerlendirmelerden çok acıma, öfke ve hatta tiksinti gibi duygular ağır basmaktadır” (Arıkan, 1996: 12).

Sonuç olarak, insanlar arası ilişkilerin gittikçe yozlaşması, geleneksel kültürümüzün deforme edilmesi, değerlerimizin hafifletiliyor olması, aile yapısının temel yapı taşları olan güven ve saygının kaybedilmesine yol açarak ufak sarsıntılarda bile evliliğin boşanmayla sonuçlanmasına yol açabilmektedir.

2.1.2. Sosyo-Ekonomik Nedenler

Boşanma tek bir faktörle açıklanmayacak kadar karmaşık bir yapıdır. Bu nedenle boşanma birçok faktörü konu edinmiştir. Bu faktörlerden boşanma olgusunda önemli bir yere sahip olan ekonomik nedendir. Birçok çift evlenme sürecinde maddi sıkıntılar yaşar. Bu sıkıntılar bazen üstesinden gelinemeyecek bir hal alır ve durum kritik bir noktaya ulaşır. Evlilik içi ciddi anlamda sarsıntılar eşlerin bu süreçte birbirlerinde yeterince destek olmamasından kaynaklanmaktadır.

Eşler birbirlerine kötü ve zor dönemlerde destek olmak zorundadır. Evlilik kurumunun özünde bu düşünce yatar. Tek başına ekonomik şartlardaki yetersizlikler, boşanma nedeni kabul edilemez. Örneğin, eşlerden biri elinden gelen tüm özveri ve çabayı sarf etmesine karşın, ekonomik bakımdan yeterli seviyeyi yakalayamıyor; böylece ailesinin yoksulluğuna sebep oluyorsa, bu durum tek başına boşanma nedeni sayılamaz. Yoksulluğun boşanma nedeni olarak kabul edilebilmesi için, söz konusu durumun, eşin kazancını gereksiz yerlere sarf etmesinden ya da çalışmamasından kaynaklanması gerekir. Dolayısıyla eşler sevinçli günlerde olduğu gibi sıkıntılı dönemlerde de birbirlerinin yanında olmalı ve birbirlerine destek olmalıdır. Her ne kadar böyle düşünülse de boşanma nedenleri araştırılırken birçok nedenin aslında

ekonomik kaynaklı olduğu gör÷lmektedir. İşsizlik problemi evlilik için önemli bir sorundur. Evlilik sürecinde başa çıkılamayacak bu sorun, ardından evlilikte ciddi boyutta sarsıntılara ve evliliğin boşanma ile sonuçlanmasına neden olmaktadır. Bu da boşanma sürecindeki nedenlerden biri olarak önemli bir yeri doldurmaktadır. İşsizlik sosyal anlamda açlık yani felaket demektir. Çalışmayan, evini geçindiremeyen, eşinin ve çocuklarının geçimini karşılayamayan bir erkeğin hayatı tehdit altındadır. Bu da o insanın baskı hissetmesine ve ailede problemin doğmasına, kavgaların artmasına ve bunların toparlanamamasına sebep olmaktadır. Sonuçta evlilik bağlarının kopması ve yuvaların yıkılması kaçınılmaz olmaktadır.

Kadınların iş hayatına atılması da boşanmanın ekonomik nedenini oluşturabilmektedir. Yani ekonomik anlamda özgür olmak isteyen kadının çalışmak istemesi erkeğin de buna karşı çıkması da ekonomik nedeni barındırmaktadır. Ataerkil bir yaşam tarzında daha çok erkek evini geçindiren konumda olduğundan dolayı kadının çalışmasına izin vermemektedir. Diğer bir açıdan ele alacak olursak erkek için kadının çalışması demek ekonomik özgürlüğün kadında da olması demek. Dolayısıyla erkek bu durumu kabullenmeyerek evlilik için ciddi sorunlara yol açabilmektedir. “Bir evliliğin stabilitesi, kadının eşine ekonomik olarak bağımlı olmasıyla ve eşit olmayan evlilik rolleriyle desteklenmektedir. Kadınların gelirleri arttıkça kendilerini eşlerine daha az bağımlı hissetmektedirler. Kadınların gelirlerindeki artış, evliliklerinde eşleriyle rol paylaşımlarında sorunlar yaratmıştır ve eşler arasında güç çatışmalarına yol açmıştır” (Çiçek, 2014: 55)

2.1.3. Sosyo-Psikolojik Nedenler

Aile içi ilişkilerde kadın ve erkek psikolojisi çok önemli bir yer alır. Bu psikoloji iki bireyde de gözetilmediği takdirde bütünlük bozulur, kavga ve gürültüler baş göstermeye başlar. Günümüzde de evlilikler giderek sorunlu hale gelmekte ya da değişen yaşam koşulları sorunları daha kolay gün yüzüne çıkartmaktadır. Gittikçe artan boşanma oranlarında eşlerin birbirlerine gösterdikleri tahammülün azaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Birçok mutlu gör÷len evlilikler basit diyebileceğimiz nedenlerden dolayı, kısa sürede boşanmayla biter. Evlilikte karşılıklı beklentiler vardır ve olmalıdır da. Sürekli olarak boşa çıkan beklentiler başarısız kalan yaklaşma çabaları, duygusal bağı sarsar. “Henslin, dünyada artan boşanmaları birbirine

uymayan cinsiyet rolleri, cinsiyet dünyalarının yarılışı, farklı yaşam beklentileri, evlilik yaşantısının rutinleşmesi, aile ve evlilik fonksiyonlarındaki değişim, aile içi iletişimin azalması, boşanan insanlara kurumsal ve sosyal desteğin artması, değişen kocalık ve kadınlık rolleri, şehirleşmenin ve sanayileşmenin ortaya çıkardığı toplumsal değişim gibi sebeplere bağlanmaktadır” (Şentürk, 2008: 13-14). Böylece evlilik duygusal alışverişten çokgürültü ve patırtının olduğu, artık baş edilemeyen boşanma ile sonuçlanır. Tabi ki evliliği sadece hayal dünyasından ibaret görmek yanlıştır. Her evlilikte muhakkak bir sorun, bir düzensizlik, bir anlaşmazlık yaşanacaktır. Fakat bu çerçevede önemli olan, hayatta memnun kalınan anların, memnun kalınmayan anlardan daha fazla olmasını sağlamaktır.

Evlilikte yaşanan sorunların birçok nedeni olabilmektedir. Tarafların birbirlerinden beklentilerinin karşılanamaması, iletişim sorunları, sevgi ve saygının azalması, kültürel farklılıklar, cinsel sorunlar, kötü alışkanlıklar, ilişkide başka birinin varlığı bunlardan bazılarıdır ve kişinin evlilikteki psikolojisinde önemli yer tutmaktadır. “Bray’a (1995, akt: Aktaş, 2001: 21) göre, ailede anlaşmazlık yaşanması, stres, ruhsal/duygusal sıkıntı, sorunları çözme teknikleri ve karşılıklı iletişim kurma konusundaki yetersizlikler nedeniyle ortaya çıkmaktadır”. Evlilikte dikkat edilmesi gereken hususlardan biri, kişinin kendisini iyi anlatabilmesidir. Karşılıklı olarak susmak, taleplerin dile getirilmemesi evliliği yürütecek bir örnek değildir. Bunun için de çiftler önce kendilerini ve özünde ne istediklerini anlayacaklar sonrasında karşı tarafa doğru cümlelerle anlaşılmasını sağlar bir şekilde aktarmaları gerekmektedir. Böylece tartışma konuları en aza indirgenecektir.

Boşanmanın psikolojik nedenlerinde ortaya çıkan bir diğer durum ise bireylerin “ben” duygusuna fazlaca sahip olmalarıdır. Benlik içgüdüleri bireyden uzaklaşıp “biz” olmadığı sürece boşanmanın her daim baş konusu olacaktır. Evlilikte çiftler arasındaki bizlik duygusu, onların evlenmeden önce taşıdıkları bireysel rollerindeki ben duygusunu yenen önemli değerdir. Çiftler arasında bu değeri kabullenmemek evliliğin kısa sürede bozulması anlamına gelmektedir.

2.1.4. Farklı Dinden Bireylerin Boşanması

Evlilik kurumu, maddi manevi kültür içerisinde sosyal bir içeriği barındıran, bireyler arasında hem hukuksal hem de dini yönden bağlılığı ifade eden bir

kurumdur. Bu durum biraz da inanç ile bağdaşmış geleneksel bir süreçtir. Eşler arası din farklılıkları, evlilikte dini baskılar aile içi iletişimi olumsuz etkileyen ve bir kısmının boşanmayla sonuçlandığı bir durumdur. Aynı dine sahip kişilerin evliliklerinde daha uyumlu, iletişim açısından daha aktif olmaları istenen ve beklenen bir durumdur. Bu durumda eşler karşılıklı olarak birbirlerinin dini inançlarına saygı göstermelidir. Aksine evlilik birliğinin eşlere yüklediği karşılıklı saygının bir sonucunu oluşturmaktadır. Din farklılıkları ise evlilikte huzursuzluk yaratan bir durumdur. Bu durum çoğu kez evliliğin boşanmayla sonuçlanmasına sebep olabilmektedir. Eşlerin birbirlerine olan dini saygılarını yitirdikleri zaman bir evlilikte sonuç boşanma olmaktadır.

Din, evlilik gibi kapsamlı bir süreçte açık ya da kapalı bir şekilde kendini göstermektedir. Farklı mezhepten farklı dinden bir araya gelen insanların yaşadığı bir dünyada evlilikte dini farklılıkların olmaması kaçınılmazdır. İnsanlarda doğdukları andan ölümü de dâhil tüm yaşam alanlarında din karşımıza çıkmaktadır. “Din, bireysel ve toplumsal hayatın bütün alanlarına yayılmış olmakla birlikte doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve bayram gibi hayatın dönüm noktalarında kendini daha çok hissettirmektedir. Bu yönüyle Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslam gibi büyük dinlerin hâkim olduğu devir ve toplumlarda bu dinlerin değer ölçüleri evlenme ve boşanmada daima belirleyici olmuştur” (Bilgin, 2010: 182).

2.1.5.Türk Medeni Kanununa Göre Boşanma Nedenleri

Aile, toplumun en küçük birimi ve temeli olması, bütün dünyada kabul gören bir değer yargısıdır. Bu durum “İnsan Hakları Evrensel Beyanname’sinde, Aile toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur, şeklinde ifade edilirken; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde de aile için, Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir, şeklinde ifade edilmiştir. Anayasa niteliğini kazanmış bu konunun Türkiye Cumhuriyeti’ndeki yeri ise, Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır, olarak görülmektedir” (Öztürk, 2010: 15). Dolayısıyla her fert evlilik gibi sürece dâhil olup aile kurma adına yol alıyorsa beraberinde gelen sorumluluklara da imza atıyor olacaktır. Evliliğin ardından sorumluluk ve aile olma bilinci taşıyamayan nice çiftler, yine

belirli hukuk düzeninin belirlemiş olduğu kurallara tabi tutularak evliliklerine son vermektedirler. Bu bölümde ele alınacak konu ise Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'ndaki şekliyle çiftleri boşanmaya götüren sebepleridir. Bunlara ayrı başlıklarda kısaca değinecek olursak Türk Medeni Hukukunda boşanma nedenleri; zina nedeniyle boşanma, cana kast ve pek fena muamele nedeniyle boşanma, cürüm ve haysiyetsizlik nedeniyle boşanma, terk nedenine dayalı boşanmalar, akıl hastalığı nedeniyle boşanma, evlilik birliğinin sarsılmasıdır.

2.1.5.1. Zina Nedeniyle Boşanma

Evlilik birliğinin boşanma şeklinde sona ermesi topluma ve zamana göre farklılıklar göstermektedir. Her toplumda boşanmanın şekli, sebep ve sonuçlarını düzenleyen sosyolojik ve dini inançlar çerçevesinde birçok sistem benimsenmiştir. “Zina, evli bir erkek veya kadını kocasından veya karısından başka bir kadın veya erkekle cinsel ilişkide bulunması demektir. Karı ya da kocadan birinin zina etmesi, diğer taraf için bir boşanma sebebidir. Böylece kanun Türk kültüründe önemli bir yer tutan namus anlayışını hukuki temele dayandırmış olmaktadır” (Ataseven, 1998: 48).

İnsan onuruyla bağdaşmayacak davranışlar, insan hayatına kast olan tüm davranışların medeni kanuna göre boşanma sebebi sayılması oldukça önemlidir. Zina, boşanma davası bakımından ceza hukuki tarifinden ayrı bir anlam taşımaktadır. Birçok hukukçu tarafından bunun anlamı, sadakatsizlik olarak geçmektedir. Bu itibarla evde ceza kanununa göre suç teşkil etmese bile boşanma sebebi olabilir.

Bireyler hayatlarını birleştirirken birbirlerine bağımlı kalarak bir aile kurmayı planlarlar. Dolayısıyla çiftlerden biri bu bağı karşı tarafı yıkacak, onurunu zedeleyecek, onu çevresindeki insanlara karşı mahcup bırakacak davranışı yapıyorsa o evlilik hem özelde hem de kanunen bitmiş sayılır. Bütün bunlara rağmen aile birliğinin göz göre göre devam ettirilmesi, ailenin her bir ferdi tarafından gelecekte belki de telafisi imkânsız zararlara yol açacaktır. Belki hiç kapanmayan yaraların açılmasına sebep olabilecektir. İşte bu nedenlerle ailenin devamlılığı, aile bireylerinin onur ve haysiyetiyle sürdürülmesinin yanı sıra, aile bireylerinin her türlü hayat haklarının da sağlıklı bir şekilde varlığın devamı ile sürdürülmesiyle mümkün olmalıdır. Bu yoksa aile de hükmen olamayacağı için boşanma belki de önemli çözüm olabilecektir.

Kanunen bir kabuledilirliği olan zina nedeniyle boşanmanın erkek ve kadın için farklı geçerliliği bulunmaktadır. “Zina için evli kadının bir kez de olsa başkasıyla ilişkisi yeterli görülüyor ancak buna karşılık evli erkeğin zina fiilinin suç oluşturabilmesi için ve cezalandırılabilmesi için zina yaptığı kadınla fiili evlilik ilişkisi kurması gerekiyordu. Dava hakkı olan eş zina edeni affetmişse veya zinayı öğrendiği andan itibaren altı ay ve en geç zinanın işlendiği tarihten itibaren beş yıl içinde dava açmış değilse zina sebebiyle boşanma davası açma hakkı düşmektedir. Bu hükmün amacı zina nedeniyle boşanma hakkının, eşlerden biri tarafından diğer eşe karşı ömür boyu bir tehdit unsuru olarak kullanılmasını engellemektir. Buna karşılık erkeğin kısa süreli ya da tek gecelik ilişkisi nedeniyle kadının erkeğe karşı zina nedeniyle boşanma davası açtığı hallerde toplumumuzda çok daha az rastlanmaktadır” (Battal, 2008: 31). Dolayısıyla bu gibi hallerde kadınlar öncelikle boşanmanın doğurduğu sonuçlara katlanmak yerine erkeğin zinasına göz yummaktadır.

Sonuç olarak bu bilgilerden yola çıkılacak olursa, ülkemizde zina nedeniyle yaygın boşanma bulunmamaktadır.

2.1.5.2. Cana Kast ve Pek Fena Muamele Nedeniyle Boşanma

İnsan sabrının sınındığı, zorlu yaşam koşullarının insanı yordduğu bir yaşam tarzında insanlar birbirlerine karşı belirli özverileri göstermekte zorlanmaktadırlar. Hele de bu durum birbirini tanımayan, farklı kültür ve aile özelliklerine sahip iki insanın bir araya gelerek aile kurmak adına adım attıkları evlilikte birbirlerinin yaşam tarzına alışmakla geçirdikleri bir zamanda biraz sabır ve sükûnet gereklidir. Aksi takdirde cinnet sınırını zorlayan ve şiddetle karşılaşma durumları kaçınılmaz olacaktır.

Medeni Kanunda cana kast ve fena muamele bir boşanma sebebi olarak düzenlenmiştir. “Fena muamele eşlerden birinin diğerine acı ve ızdırap veren her tür davranışıdır. Ruhi ya da fiziki sağlığı bozan ve tehlikeye düşüren davranışlar olarak da nitelendirilebilir. Örneğin dayak, işkence, aç bırakma, cinsel ilişkiye zorlama, sokakta bırakma, eve hapsetme ve bunlardan birini yapmakla tehdit etme gibi hallerde maruz kalan eş acı ve ızdırap duymaktadır. Cinsiyet rolleri açısından ele alacak olursak, fena muamele daha çok erkeğin kadına yönelik bir davranışı olarak görünür.

Kadın açısından ise fena muamele daha çok ağır, zedeleyici, onur kırıcı ve gurur incitici şekildeki sözlerle gerçekleşir” (Battal, 2008: 40).

Cana kast eşlerden birinin diğerini öldürmeye teşebbüs etmesidir. Küçük bir tartışmadan büyük cinayetlere yol açabilecek cinnet geçirme anı olarak cana kast daha çok birikmiş hisleri barındırır. Eşlerden biri tahammül sınırını zorlayan bir davranışı sergilediği zaman anlık olarak karşı tarafta kızgınlığa neden olmaktadır. Bu durum beklenmedik anlarda gerçekleştiği zaman ise engel olunamaz bir hal almaktadır. Böyle bir durumda ağır suç işlemeye teşebbüsten dolayı kanunda ön görülen boşanma kararının derhal verilmesidir. Eşlerden birinin diğerine karşı ağır suç işlediği hallerde, daha sonra barışacaklarını ve birlikte yaşamaya devam edeceklerini beklemek çoğunlukla mümkün değildir. Ki bir evde birlikte yaşamak her şeyden çok güven duygusunu gerektirir. Biri diğerinin canına kast etmeye çalışması her ne olursa olsun güven eksikliğini hatta tamamen yok olmasını beraberinde getirecektir.

Bir önceki konumuzda olduğu gibi hukukta böyle bir durumda dava açmış olanın affetmesi veya hak düşümü süresinin geçmesi ile birlikte artık o kişinin e dava açma hakkı ortadan kalkmış olur.

2.1.5.3. Cürüm ve Haysiyetsizlik Nedeniyle Boşanma

Evlilikte çiftlerin birbirlerine olan saygılarının yanında bir de eşini çevresine karşı koruyabileceği, hem kendisine hem eşine söz getirmeyeceği davranışları benimsemiş olmaları gerekmektedir. Cürüm olarak adlandırılan boşanma sebebi, sınırlandırılmış ve yüz kızartıcı, utanç verici davranışları yapmak ile bağdaştırılmıştır. Örneğin çiftlerden birinin hırsızlık yapması, kaçakçılık, dolandırıcılık yapması, rüşvet, yalan söylemek gibi kabul edilebilir.

Haysiyetsizlik ise eşlerden birinin toplumsal ve ahlaki kavramlara aykırı olan bir yaşayışı sürekli bir hayat tarzı olarak benimsemiş olmasıdır.

2.1.5.4. Terk Nedenine Dayalı Boşanmalar

Birlikte yaşama isteğiyle kurulan evliliklerde zaman zaman yaşanan kavgaların olsun ya da farklı nedenlere bağlı evden uzaklaşma isteği eşlerin birinde

uyandığı ve uygulamaya geçtiği zaman boşanma hukuku çerçevesinde terk nedenine dayalı boşanma sebebi olarak görölmektedir.

Evi terk etme kavramı bir nevi ikamet ile ilgilidir. Bu nedenle ikametın neresi olduğu da belirlenmelidir. Toplumumuzda eşlerin nerede oturacağı yetkisi kocaya verilmiş olup kadına bu ikamette oturmak hem bir hak hem de bir yükümlölük olarak verilmiştir. “O halde erkeğin seçtiği ikametgâhı beğenmediği için orada oturmayı kabul etmeyen kadın müşterek ikametgâhı terk etmiş sayılacaktır” (Şener, 1989: 90).

Terk halinin bir boşanma nedeni olabilmesi için, ortak ikametden üç ay ayrı kalmış olması, en erken de terk olayından iki ay sonra ve dava açılmadan bir ay önce terk edilen eşin hâkime başvurarak terk eden eşe, eve dönmesini gerektiren çağrıdan sonra eşin dönmemesi gerekmektedir.

2.1.5.5. Akıl Hastalığı Nedeniyle Boşanma

Eşler evlilik aşamasında iyi günde kötü günde, hastalıkta sağlıkta diyerek hayatlarını birleştirirler. Akıl hastalığı da bir hastalıktır fakat diğer hastalıklardan farklı bir algıya sahip olduğu için boşanma sebepleri arasında yer almaktadır. Boşanmaya sebep gösterilebilen akıl hastalığının büyük önemi, eşler sağlıklı bir neslin devam etmesi beklentisini engelleyeceğinden dolayı kesin evlenme engelleri arasında yer almıştır. Yine belirlenen Medeni Kanununda yerinde akıl hastalığı sebebi olarak boşanmanın sağlanması için akıl rahatsızlığı olan eşin üç yıl kadar süreyle rahatsızlığın devam etmesi gerekmekte ve iyileşmesinin mümkün olmayacağı tespiti belirlenmiş olması gerekmektedir.

2.1.5.6. Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması

Evlilik birliği eşlerin yaşamlarını birlikte sürdürmelerini gerektirir. Eğer eşler bir araya uzun zamandan beri gelmiyorsa ve evlilik birliğinin devamını istemiyorlarsa, ortada fiili bir ayrılığın varlığı kabul edilmektedir. Ayrıca evlilik birliğinin temelinden sarsılmasında eşlerin kusurunu dikkate almamaktadır. Burada önemli olan evlilik birliğinin amacını yitirmiş olmasıdır. “Eşlerin ortak hayatı sürdürme iradesi, inancı ve isteği kalmamışsa ve bu nedenle de eşler fiilen ayrı yaşıyorlar ise evlilik birliğinin sarsıldığı kabul edilmektedir” (Akıntürk, 2004: 5).

Evlilik birliğinde ortaya çıkan her olay, birliğin temelden sarsıldığı anlamına gelmez. Ufak tefek anlaşmazlıklar veya uyuşmazlıklar, her ailede olur. Ancak ortaya çıkan bu anlaşmazlıklar, eşler için evliliği çekilmez hale getirmişse ve onlardan, birlikte yaşamaları artık beklenmiyorsa, evlilik birliği temelinden sarsılmıştır ve boşanmayla bitirilmelidir.

Evlilik birliğinin temelinden sarsılması başlığında, eşlerin evliliği devam ettirme inancı kalmamış, dirlik, güven ve mutluluk bozulmuşsa evliliğin sona erdiğini kabul etmek gerekir. “Hâkim evlilik birliğinin eşlerden biri veya her ikisi için de çekilmez hale gelip gelmediğini takdir ederken, evlilik birliğinin temelinden sarsan olayın oluş tarihi ile evlilik birliği yürütmenin beklenemez olması arasındaki süreyi, davalı eşin boşanma konusundaki görüşünü, ergin olmayan çocukların menfaatini, evlilik süresini, davacının evlilik birliğinin devamı için gösterdiği çabayı, affetme veya rıza gösterme kıstaslarını göz önünde tutması gerekir. Yargıtay uygulamasında, ağır işitme ve dildeki tutukluğa bağlı konuşma kusuru, kadının erkekten daha yaşlı olması ya da önceden hoşgörü ile karşılanan olaylar tek başına evlilik birliğinin temelinden sarsıldığına neden oluşturamamıştır” (Çakın, 2007: 42).

Ülkemizde evliliğin sağlıklı bir şekilde devamına ve boşanmanın önlenbilmesine yönelik çeşitli hukuki çözümler uygulanmaya çalışılmıştır. Fakat bunun yanında yürümeyecek bir evliliğin hâkim kararı ile sona erdirilmesi imkânı da vardır. İnsanlar belirli kararlar alarak evlilik yönünde adımlar atarken belli yasal süreçleri de hukuk önünde tamamlamışlardır. Dolayısıyla çiftlerin boşanma sürecine ilerleyecek kadar herhangi bir tartışma anlarında yine hukuki sonuçlar devreye girecektir. Bir de çiftler gözünden bu durumu değerlendirecek olursak boşanma sürecini bir taraf istiyor fakat diğer taraf istemiyorsa bu durum hâkimin karar verme olasılığını düşürür. Bu nedenle boşanma hukuken daha da uzar. Hâkimin boşanma kararı verememesi nedeniyle hukuken süren çok sayıda evliliğe ve buna bağlı olarak sosyal problemlere neden olmaktadır. Örneğin, fiilen bitmiş bir evliliğin sonrasında çiftlerin başka biri ile yaşamlarına devam etmesi bu problemi tetikleyici nitelikte olmaktadır. Bu bilgilerden sonuç olarak, boşanma kurumu bir olgu olarak kabul edilmiştir..

2.2. Boşanmanın Sonuçları

2.2.1. Boşanma Sonrasında Eşlerin Birbirine Karşı Tutumları

Eşler, boşanma evresinden sonra birbirlerine karşı davranışlarında tökezleme yaşarlar. Anlaşmalı olmayan, tartışmalı biten bir evliliğin ardından eşler genellikle birbirleriyle görüşmemeyi tercih ederler. Eğer ki arada çocuk da yoksa bu boşanan çiftler için daha kolay olacaktır.

Boşanma her iki taraf için zor bir dönemin başlangıcıdır. Özellikle kadın açısından boşanmanın ardını gözlemleyecek olursak, baba evine sığınmak zorunda kalan kadının durumu daha da güçtür. Özellikle ekonomik geliri olmayan bir kadının baba evine dönmesi, kendini o evde bir yabancıymış gibi hissetmesine yol açar. Böylelikle kendinde iş bulma zorunluluğu hisseder. Bu durumu zorlaştıran bir neden de çocuğun olması ve velayetinin de anneye verilmesidir. Anne için sorumluluk artmaktadır. Böyle bir anneden karamsarlık, kendine ve eşine kırgınlık, iş sıkıntısı bedensel yakınmalar, kime dayanacağını bilememe gibi duygular olağandır.

Boşanmanın ilk aylarında her iki tarafta en zor dönemlerini yaşarlar. Erkekler ekonomik açıdan daha bağımsız olduklarından ve genellikle çocukların bakımını üzerlerine almadıklarından kısa sürede olumsuz etkilerden kurtulurlar. Kadınlar her bakımı üstüne aldığından birçok yönden baskı altına girmiş olurlar. Çiftin doğal olarak yeni duruma alışması zaman alır. Bazıları için bu süreç kısa, bazıları içinse uzun bir süreçtir. “Boşanan bireyin çevresinde onu seven ona destek ve yardımcı olan kimseler varsa boşanmanın olumsuz etkisinden kurtulması daha kolay olur. En kötü durumda olan, boşandıktan sonra ekonomik güçlükler içinde hiç kimsesiz olan ve çok sayıda çocukla ortada kalan kişidir. Boşanmanın etkisinden en kolay kurtulabilen ise ekonomik olanakları elverişli, kendini seven bir çocuklu veya çocuksuz kişidir” (Cüceloğlu, 1998: 384). Boşanma, bireyler içintoplumda yeni bir yaşam arayışının sonucudur. Her birey bu arayışı kendince gerçekleştirmeye çalışır. Kimisi aylar sonra kimisi yıllar sonra düzen sağlar. Bazı kimseler ise herhangi bir düzen oluşturmadan başka evlilikler yapabilirler.

2.2.2. Boşanmış Bireylerin Sosyal Yaşama Uyumu

Boşanma olgusu, aile birliğini oluşturan bireylerin, ilişkilerini sürdürmede temelden uzlaşmazlık yaşamaları durumunda, bu birliğin devamına tarafların isteğiyle son verilmesi durumudur. “Boşanan bireylerin de sosyal çevreleri değişmekte ve çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Boşanma sonrasında, bireylerin değişen sosyal statüleri nedeniyle, evlilik döneminde kurdukları arkadaş ilişkileri ve çevrenin sosyal tutumu nedeniyle hayal kırıklığı yaşamaktadırlar. Boşanma sonrası birey eş desteği olmadan tek başına yaşamayı ve ayrı bir birey olarak yaşamını sürdürmeyi öğrenmektedir. Boşanma sonrası çiftler artık bekarlar ve bu nedenle birbirine bağlı değildirlere. Bu durum daha çok kadında belirgin olarak görülür. Evlenirken eşinin soy ismini alan kadın boşandıktan sonra yine bekârlık soy ismiyle devam etmek zorundadır” (Cüceloğlu, 1998: 125).

Boşanma, sonuçları bakımından eşleri ve çevreleri olumsuz yönde etkiler. Genellikle bireyler özellikle kadınlar önemsenmek, korunmak, şefkat ve sevgi görmek, çocuk yapmak gibi ortak sebeplerle aile birliğini kurarlar ancak beklenmedik anlarda beklenmedik nedenlerle boşanmanın konusu olurlar. Boşanmanın bireyler üzerinde stres yaratan bir durum olması nedeniyle, boşanma ve bu süreçle başa çıkmak yaşamsal bir sorun olarak değerlendirilebilir. “Yapılan bir araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli olmayan bağlanma stillerine sahip bireylere oranla boşanmayı daha az tehdit edici bir durum olarak gördükleri ve boşanma sürecinde stres seviyelerinde hafif bir yükseliş olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda da bu kişilerin daha az duygulara odaklanan çözüm stratejilerini kullandıkları, dolayısıyla ruh sağlıklarını yıkıcı etkilerden daha kolay koruyabildikleri ortaya çıkmıştır. Tüm bunları güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin hem dünyaya, hem de kendilerine karşı daha olumlu bir bakış açısına sahip oluşları ile açıklayabiliriz. Aynı araştırmada, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireylerin boşanmayı bir tehdit olarak algıladıkları ve güvenli bireylere oranla daha yüksek stres yaşadıkları görülmüştür. Kaygılı/ kararsız bireyler kendilerine ve dünyaya güvenmedikleri için kendilerini bu kriz durumuyla baş edemeyecek durumda algılamaktadırlar. Bu kişilerin duygu odaklı, uygun olmayan şekillerde problemle baş etmeye çalışmaları da ruh sağlıklarında olumsuz yönde değişikliklere

neden olmaktadır” (Eryorulmaz, 2010: 304). Boşanmış bireylerin sosyal ilişkilerinde, sosyal çevrelerinin, aile ve arkadaşlarının boşanmış bireylere karşı olan yaklaşımlarından kaynaklanan değişiklikler olmaktadır. Geleneksel toplumlarda boşanmış bir kadına bakış açısı hala kalıplaşmış bir yargıyı barındırmaktadır. Dolayısıyla boşanmış bireylerin boşanma sonrası yaşamlarına devam etmeleri zor bir süreç halini almıştır.

Boşanma oranlarının ve boşanan bireyler tarafından yaşanan olumsuz yaşantıların artmasıyla, boşanma sonrası yaşama uyum insanlara hayata bakışları açısından daha çok önem kazandırmıştır. Evliliğin sonlanmasını düşünme ve açıklama biçimi ve tarzı bireylerin boşanmaya uyum güçlüklerini ve kendini suçlama duygularını geliştirebilmektedir. Sembolik etkileşimcilik yaklaşımına göre, çift olmaktan tek bir birey olmaya geçiş stresli olarak değerlendirilmektedir. Boşanmadan sonra çiftler bir nevi kimlik değişimi yaşamaktadır. Büründükleri aile içi anne baba karı koca kimliği, artık tek bir birey kimliğine geçecektir.

Boşanma sonrası dönem, özellikle meydana gelen değişimlerin çokluğuna bağlı olarak karmaşıklaşmaktadır. Eski eşler bir yandan yeni aile yapılarında birlikte yeni kurallar geliştirirken bir yandan da eş olarak rollerinden vazgeçmek zorundadırlar.

Boşanma sonrası yaşama uyum sürecinin temel bir bileşeni de bireyin boşanma ve sonrası yaşama duygusal tepkileridir. Boşanma sonrası ilk yıl boyunca hem kadın hem de erkeklersosyal ve cinsel rollerde karışıklık, öfke, kaygı ve depresyon duyguları bildirmektedir.

2.2.3. Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

Boşanmaya dair fikirler, yalnızca ailelerin içinde değil, toplum içinde de boşanma, sebepleri, sonuçları ve uygun sosyal tepkiler üzerine yürütülen tartışmalarda sıklıkla rastlanır. Boşanma, toplumun temellerini sarsacak bir olgudur. Bunun asıl nedeni, çocukları da etkilemesi ve çocukla anne ve babalarının ilişkilerinin de boşanmadan genellikle zarar görmeleridir. Boşanma çocuğun gelişiminde en önemli faktör olan tüm aileye son veren ve özellikle çocuklar üzerinde hayatı boyunca etkilerini barındıracak bir olaydır.

Boşanma ile ilgili sonuçlar, kişilerin çocuk yetiştirmedeki ve eşler arası ilişkideki tutumlarını etkiler. Oysa evlilik, aile, çocuk, boşanma ve sebepleri hakkındaki görüşler toplumdan topluma farklılık gösterir. Boşanma sürecinde olan eşlerin bu süreçten etkilenmeleri ve özellikle de kadının daha ağır bir yük altına girdiğinin açık bir göstergesidir. Ekonomik bağımsızlığı olmayan bir kadının boşandıktan sonraki durumu, ruhsal ve psikolojik sorun belirtileri onu çevresine karşı mahcup bir şekilde bırakılması derinden etkiler. “Boşanma, evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş sayılamaz. Eşler arasında boşanmadan en çok zararlı çıkan kadındır. Boşanan anne, geçim sorunlarıyla karşılaşır. Çalışmak zorunluluğuyla çocukların bakım sorumluluğu arasında bocalar durur. Boşanma öncesinde ve boşanma sırasında en büyük kavga çocukların çevresinde döner. Ancak bu gürültü patırtı sırasında en çok yüz üstü bırakılan yine çocuklardır” (Yörükoğlu, 1994: 264-266).

Boşanmanın çocuk ruhsal gelişimine etkileri konusundaki görüşler de farklıdır. Bazı görüşler olumsuz etki olmayacağını dile getirirken; bazı görüşlerde ise her koşulda boşanmanın çocukta ruh sağlığını bozacak etkiye sahip olduğunu dile getirmektedir. “Çocukların sorunları boşanmayla birlikte artmaktadır. Yapılan araştırmalar, boşanmış aile çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu uyumsuzlukların en önemlileri, okul başarısızlığı, ruhsal çökkünlük, kavgacı olma gibi çeşitli davranış bozukluklarıdır” (Tezcan, 1996: 56). Bir başka açıdan yapılan istatistiksel oranlarda ise, “boşanma sonrası çocuk ruh sağlığını etkileyecek en önemli faktörlerden birisi de konuya toplumun yaklaşımıdır. ABD gibi evlilik/boşanma oranının %53 olduğu ve boşanma sonrası çocukların bakımı konusunda pek çok yasal düzenlemenin bulunduğu bir ülkeyle kıyaslandığında evlilik/boşanma oranının %20 olduğu ve çocuğu koruyan yasal düzenlemelerin yeterli işlemediği ülkemizde boşanmanın çocuk üzerindeki etkileşiminin çok farklı işleyeceğini söylemek mümkündür” (Emery, 2013: XIX). Bu oranları göz önüne alırsak boşanmanın ülkemizdeki yasal düzenlemeler yaparak boşanma oranını en aza indirmek ve buna bağlı olarak boşanma sonrası çocukta oluşan ruhsal bozuklukları da önlemek mümkün olacaktır.

Çocuklar, boşanma sürecinden en fazla etkilenen taraf olmaktadır. Çünkü anne babalarının mahkeme karşısındaki durumları, kimde kalacağı, çocuğun

görüşlerinin bile önemsenmediği ve hatta bir taraf seçmek zorunda bırakılması çocuğu derinden etkilemektedir. “Ulusal Sağlık İstatistikleri Merkezi’ne göre, 1990’daki boşanma kararlarının % 72’sinde fiziksel velayet anneye verilmiş; %16’sında ortak velayet, %9’unda velayeti babanın alması, %2’sinde bölünmüş velayet (kardeşlerin ayrılması) ve %1’nde velayetin anne ya da babadan başka birine verilmesi yönünde hüküm verilmiştir” (Emery, 2013: 23). Babaların daha çok erkek çocukları ve yaşı büyük olan anne gereksiniminden uzak kalabilecek çocukları alma yönündedirler. Her ne olursa olsun tabi ki bir çocuk için her iki taraftan birinin yokluğu diğerini aratacaktır. Dolayısıyla boşanma süreci ve sonrasında ebeveynlerin yanı sıra çocuk daha çok psikolojik sorun yaşamaktadır.

Boşanma süreci ve sonrasında çocukların yaş sınırları da önemli bir etkiye sahiptir. Boşanma farklı yaşlardaki çocuklarda daha fazla mı, yoksa daha az mı strese yol açar, sorusu çocuklar da olduğu gibi boşanmayı düşünen ebeveynler için de büyük öneme sahiptir. Okul öncesi dönemde bu evre için önemli bir rol oynadığı görülür. Okul öncesi dönemdeki çocukların ayrılığı anlama kapasitesinin kısıtlı olmasından dolayı boşanmanın küçük çocuklar için zor olacağı söz konusudur. Yaş sınırı ne olursa olsun çocukta psikolojik ruhsal birçok çöküntü meydana gelecektir. Bunlarla beraber tabi ki çocuk bir de ekonomik alanda birçok eksikliği de yaşamaktadır. “Finansal zorluklar, boşanmış ailelerde görülmesi pek de zor olmayan değişikliklerden bir diğeridir. Ekonomik sorunlar, çocukları aile evinden taşınmak ve okul ya da yuva değiştirmek zorunda bırakabilir. Boşanmış anneler ilk defa iş ararken, maaşı daha iyi olan bir iş ararken ya da sosyal yardıma başvururken, sıklıkla evlilikte üstlendikleri rolleri yeniden değerlendirmek ve tanımlamak durumunda kalabilir. Her ne kadar ekonomik koşulları daha iyi ya da ortalama düzeyde de olsa babalar da boşanmanın tamamen maddi açıdan ölçülen ebeveynlik rollerini azalttığını hissedebilir” (Emery: 2013: 4).

Boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerinin sonucunda birbiriyle çatışan bakış açıları yer almaktadır. İlk olarak boşanma, çocuklar üzerinde çok fazla strese neden olmaktadır. Bu stresin içerisine ekonomik sorunlar ve ebeveynlerarasındaki iletişim kopukluğugirmektedir. Boşanma çocuklarda psikolojik sorunların görülmesini artırmaktadır. Boşanma sonrasında toparlanabilen çocukların tam

anlamıyla sağlıklı olmadıkları yadsınamaz bir gerçektir. Acı verici duygu, mutsuzluk ve stres onlar için hala devam etmektedir.

Boşanmayı ve boşanma sonrasında işleyecek süreçleri değerlendirirken çocuğa yönelik olan kısımda bazı önemli süreçleri de göz önünde bulundurmak gerekir. Yasal bir sürecin olduğu boşanmada, ebeveynlerin ve çocukların boşanma evresinden sonra ekonomik, psikolojik, eğitim gibi her anlamda daha iyi bir yaşama sahip olabilmelerini sağlayıcı nitelikte olmaları gerekmektedir. Yasal süreçte boşanma için öne çıkan hedeflerin çocuk üzerindeki etkileri (Emery, 2013: 136);

“1. Ebeveynleri uzun vadeli düşünmeye, çocukları ve birbirleriyle boşanmaya rağmen deva eden ve daima değişen bir ilişkilerinin olduğunu fark etmeye teşvik etmek

2. Çocukla ikamet eden, çocukların sorumluluğunu ve onları etkileme gücünü en fazla taşıyan ebeveynleri, genellikle de anneleri desteklemek

3. Boşanma davalarında onlara adil davranarak, anlaşmazlığın çözüm sürecinde her ikisine de yetkin hissettirerek ebeveynlerin çatışmayı kontrol altında tutabilmesine yardımcı olmak

4. Nafakanın adaletsiz görünmemesi ya da ödeyen tarafın para kazanma hevesini baltalamaması koşuluyla çocuğun yanında ikamet etmeyen ebeveynin çocuğa finansal anlamda destek olmasını beklemek

5. Çocukla birlikte yaşamayan ebeveynleri ki bunlar genellikle babalardır, çocuklarını yetiştirmede daha katılımcı-gönül ister ki büyük ölçüde katılımcı-olmaya ve çocukla ikamet eden ebeveyn çocukları yetiştirmesine destek olmaya teşvik etmek. Bazı durumlarda bu, ortak fiziksel velayete uzanabilir”

Birinci anlamda boşanmanın amacı boşanmayı zorlaştırarak evliliği ayakta tutmak olsa da, bunun başarılı olmaması durumunda da uygulanması gereken ve büyük önem taşıyan bu kuralların da yerine getirilmesi gerekmektedir.

Boşanmanın çocuklar üzerindeki etkisi incelendiğinde, boşanmadan önce gelen ve boşanmayla yükselen birçok durum her seferinde çocukları etkisi altına almaktadır. Bu konuya dair olarak yapılması gereken en önemli şey inandıklarımızdan çok bildiklerimizle ebeveynler ve en çok etkiyi üzerinde hisseden

çocukların yaşadıkları durumları göz önünde bulundurarak boşanma için önem arz edecek araştırmaları yapmak ve desteklemektir. Bilinmesi gerekente k şey her ne kadar boşanmayla yüzleşmek zorunda kalan çoğu çocuk hızlı bir şekilde toparlansa da çocuklar için en iyisinin mutlu bir evlilik olduğudur.



II. BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

2.1. Araştırmanın yöntemi

Araştırmanın uygulamalı kısmı mülakat tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Nitel bir araştırma yöntemi olan mülakat, boşanan kişilerle yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Veriler karşılıklı konuşarak sohbet-konuşma-kısa notlar tutma yöntemiyle katılımcıların izni dâhilinde ses kaydı yapılarak toplanmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Amacı

Boşanma sayısı geçmişten günümüze artmasıyla birlikte Türkiye genelinde yaygınlığını göstermiştir. Bu araştırmanın amacı; son dönemde giderek artan boşanmaların nedenlerini ve sonuçlarını daha derinlemesine belirlemeye çalışarak teorik kısımda sunulan kuramlarla bağlantıları ortaya koymaktır.

2.3. Mülakat Sorularının Belirlenmesi, Katılımcılara Ulaşma, Mülakat Süreci

Bu çalışma bir bölge ile sınırlı kalmayıp Sivas, İzmir ve Mersin illerinde gönüllülük ilkesine dayalı bir şekilde uygulanmıştır. Farklı yerlerde farklı alanlardaki incelemeyi gerektiren örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik kullanılarak veri toplama yönteminden yarı yapılandırılmış sorularla vesonda soruların da eklenmesiyle birlikte mülakat tekniği kullanılmaya çalışılmıştır. Mülakata boşanmış bireylerden seçim yapılmıştır. Katılımcılara ulaşma noktasında, hem gönüllük hem de kolay ulaşılabilirlik ilkesi kullanıldığından tamamen katılımcıların kabul etmelerine karşın kişiler belirlenmiştir.

Hazırlanan mülakat soruları belirlenen kişilerin izni alınarak bizzat kişilerin bulunduğu mekâna ya da şehre gidilerek yüz yüze ve ses kaydı eşliğinde belirlenen sorular yöneltilerek karşılıklı soru-cevap şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Mülakat için izni alınan 6 erkek 6 kadın olmak üzere toplamda 12 boşanmış kişi ile görüşme yapılmıştır. Mülakat, 40-50 dk ile gibi bir süreyle sınırlandırılmış, arada yapılan sohbet tarzı görüşmeler bu süreye dâhil edilmemiştir. Aynı zamanda izni alınarak ses kaydı yapılan bu görüşmede kısa notlar da alınmıştır.

Mülakata başlamadan önce katılımcıların kendilerini rahat hissetmelerine önem verilmiştir. Farklı zaman ve mekânda yalnız olarak yapılan görüşmelerde katılımcıya ilk amaç güven sağlamak olduğu hissi verilmiştir. Uygulanan mülakatın kesinlikle aleni bir şekilde sunulmayacağı ve isim paylaşılmayacağı açıkça belirtilmiştir.

Mülakat sorularıyla boşanmış kişilerin önce demografik bilgileri kısaca sorulmuştur. Evlilik öncesi ve sürecindeki yaşananlardan yola çıkarak boşanmayı hazırlayan koşullar sorgulanmıştır. Kişilerin aile bağlarıyla ilişkileri, eşlerin dini inançlarının uyumu, evliliğin ve boşanmanın kendileri için ne ifade ettiğini gösteren düşünceleri yöneltilmiştir.

2.4. Bulgular

Mülakata katılan 12 kişinin yaş, cinsiyet, eğitim, meslek, evlenme süreci ve boşanma nedenleri ve sonuçları incelenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların özel yaşantılarını içeren bu araştırmada isimleri paylaşılmaması gerektiği düşüncesinde olarak katılımcılara “K” ile kodlama yaparak değerlendirmeler yazıya dökülmüştür.

2.4.1. Demografik Bilgiler

Mülakatın ilk katılımcısı K1 43 yaşında, Sivas doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Sivas'ta geçirmiş, üniversite öğrenimi görmüş, asıl mesleği tekstil üzerine olup boşandıktan sonra kafe ve ev yemekleri üzerine yoğunlaşmış, gelir durumu 3000 tl ve üzeri olan, evlilik hayatına 1990 yılında başlamış, 2013 yılında boşanmış, 3 çocuk annesidir.

Mülakatın ikinci katılımcısı K2 46 yaşında, Kayseri doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Sivas'ta geçirmiş, üniversite mezunu, iş ve mesleği organizasyon, gelir durumu 3000 tl ve üzeri olan, evlilik hayatına 2000 yılında başlamış, 2014 yılında boşanmış, 1 çocuk babasıdır.

Mülakatın üçüncüsü katılımcısı K3 46 yaşında, Sivas doğumlu, üniversite mezunu, ev hanımı, 0-1000 tl arası gelir durumu olan, 1994 yılında evlilik hayatına başlamış, 1996 yılında boşanmış, bir çocuk annesidir.

Mülakatımızın dördüncü katılımcısı K4 52 yaşında, İzmir doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü İzmir'de geçirmiş, lise mezunu, iş ve mesleği reklamcı şuan emekli, 2000-3000 tl arası geliri olan, 1986 yılında evlilik hayatına başlamış, 1996 yılında boşanmış, iki çocuk babasıdır.

Mülakatımızın beşinci katılımcısı K5 41 yaşında, Erzurum doğumlu, yaşamının büyük bölümünü İzmir'de geçirmiş, ilkokul mezunu, iş ve mesleği tekstil üzerine olan, 0-1000 tl arası geliri olan, 1996 yılında evlilik hayatına başlamış, 2006 yılında boşanmış, bir çocuk annesidir.

Mülakatımızın altıncı katılımcısı K6 43 yaşında, Sivas doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Sivas'ta geçirmiş, üniversite mezunu, iş ve mesleği öğretmen, gelir durumu 2000-3000 tl arası olan, 1990 yılında evlilik hayatına başlamış, 2003 yılında da boşanmıştır. Bu evliliğinden çocuğu olmamıştır.

Mülakatımızın yedinci katılımcısı K7 40 yaşında, Malatya doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Sivas'ta geçirmiş, üniversite mezunu, iş ve mesleği öğretmen, gelir durumu 2000-3000 tl arası olan, 2002 yılında evlilik hayatına başlamış, 2012 yılında da boşanmış, iki çocuk annesidir.

Mülakatımızın sekizinci katılımcısı K8 52 yaşında, Denizli doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Denizli'de geçirmiş, eğitim durumu lise terk, iş ve mesleği şoför, emekli, gelir durumu 1000-2000 tl arası olan, 1988 yılında evlilik hayatına başlamış, 2006 yılında da boşanmış, üç çocuk babasıdır.

Mülakatımızın dokuzuncu katılımcısı K9 40 yaşında, Tarsus doğumlu, yaşamının büyük bir bölümünü Tarsus'ta geçirmiş, eğitim durumu ilkokul, iş ve mesleği serbest meslek, gelir durumu 1000-2000 tl arası olan, 2008 yılında evlilik hayatına başlamış, 2012 yılında da boşanmıştır. Bu evliliğinden çocuğu olmamıştır.

Mülakatımızın onuncu katılımcısı K10 36 yaşında, Tarsus doğumlu, yaşamını büyük bölümünü Tarsus'ta geçirmiş, Üniversitesi mezunu, iş ve mesleği Turizmci, 2008 yılında evlilik hayatına başlamış, 2011 yılında boşanmış, iki çocuk annesidir.

Mülakatımızın on birinci katılımcısı K11 40 yaşında, Tarsus doğumlu, yaşamını büyük bölümünü Tarsus'ta geçirmiş, ortaokul mezunu, iş ve mesleği esnaf, 1998 yılında evlilik hayatına başlamış, 2000 yılında boşanmış, bir çocuk babasıdır.

Mülakatımızın on ikinci katılımcısı K12 34 yaşında, İzmir doğumlu, yaşamının büyük bölümünü Sivas'ta geçirmiş, lise mezunu, iş ve mesleği güvenlik görevlisi, 2007 yılında evlilik hayatına başlamış, 2015 yılında boşanmış, bir çocuk babasıdır.

2.4.2. Katılımcıların Evlilik Süreci

K1 evlenme süreci ile ilgili sorularımızdan eski eşi ile nasıl tanıştığı ve evlilik aşamasında yaşanan ekonomik zorluklar oldu mu? sorusuna görücü usulü ile karar verildiğini ve hiçbir ekonomik zorluk yaşamadıklarını belirtmiştir.

“Görücü usulü ile tanıştım. Hiçbir ekonomik zorlukla karşılaşmadım”.

Soru; evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz? diye yöneltildiğinde:

“Tabi esnaf olduğu için o her gün çalışan bir insandı yani sürekli çalışıyor. Pazarlarımız hep birbirimize aitti ama yani hep Pazar günlerini beraber geçiriyorduk aile olarak ama aile büyük bir aile şimdi hani ataerkil bir aile olduğumuz için anne kayıvalide işte şu bu birçok kalabalıkla toplu yerlere gideriz. Uzun yıllar böyle gitti”.

Peki, eski eşinizin ailesiyle bir arada mı kalıyordunuz?

“Hayır, hayır herkesin evi ayrıydı. Sadece kazanç ortak olduğu için birleşiyorduk. Pikniğe gidilecek hadi hep beraber. Zevk alıyorduk yani ben öyle düşünüyordum. Ama sonra anladım ki eşim zevk almıyormuş. Aile kaynaklı bir boşanma değildi bizimki. Bizim boşanmamızda ciddi psikolojik faktörler vardı. Yani ailesel hiçbir faktör yok. Karşılıklı aileler olgun düzeydeydi. Fakat eşimin direk esnaf çocuğu olduğu için direk işin içine doğmuş yani. Okumayı da çok sevmemiş açıkçası. Şimdi düşünün ki 16 yaşında bir çocuk kamyonunda mal taşıyor. Buna ciddi bir sorumluluk verilmiş. Şimdi çocukluğunu çalışarak geçiren bir insan belirli bir seviyeye gelince başka şeyler hortladı. İçinde yani şartlarım iyi arabam var evim var

zevklere dalmak istedi. Bizim geç kalmış bir gençlik hevesi yaşanamayan hayat içinde kalmıştı”.

Katılımcıya dini ya da inanç yönünden uyumlu olup olmadıkları sorulduğunda ise;

“Evet. İkimiz de Müslüman’ız. İslam’a inanıyoruz, öyle bir sıkıntımız yoktu. Fakat toplumsal bir dejenerasyon var. Kadın erkek kavramı kalmadı yani aile kavramı kalmadı. Ben aileme çok bağlıyım. Birlikte olmayı seviyorum. Fakat karşımdaki insanda bozulma oldu. Düşünün ki 40 lı yaşlarında bir insan üniversiteye takılıyor. Niye yapıyorsun diye sorduğumda ise, onlara yardımcı oluyorum diyor. Şimdi öğrenci tabi haklı beslenecek kapı arıyor. Bu da şimdi küçükken aile baskısıyla sıkışmış bir çocukla yetiştiği için, 40 lı yaşlarda toplumda statüsü oldu tabi bu sefer kafasına göre takılmaya başladı. Bu da evlilik birliğini kökten sarstı. Aslında aile olmak çok güzel bir duygu hele de doğru insanla. Ama ben huzursuzdum artık uyuyamıyorum geceleri sabah 4 e kadar 5 e kadar. Ve ben bir gün eşime dedim ki eğer, hani başka insanlara duyduğunun adı aşksa, sevgiyse sana saygı duyuyorum. Fakat dedim lütfen sen de bana saygı duy bak çocuklarımıza hastalıklı bir anne sunuyorsun. Çocuk geliyor mesela annecim diyor. Üf yine mi geldin! Ne istiyorsun! Çünkü bende ciddi bir gerginlik yarattı. O yüzden boşandım. 10 çocuğum olsa yine boşanırdım”.

Sizin ailenizin ve eski eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Şimdi ailenin karışması şöyle, babası erkek adam yapar. En büyük yanlış buydu. Annesi şimdi kayınvalidem çok üzüldü, çok çabaladı, oğlunun yanlış yaptığı konusunda ve beni üzdüğü konusunda çok üzüliyordu. Eşim xanax kullanıyordu. Xanax çok kuvvetli bir depresif ilaçtı. O ilacı içtiğinde 2 gün uyduğunu biliyorum. Ben ailesine söylemeye çalışıyordum. Aman boş ver hadi intihar ederse. Boşver. Erkek adamdır yapar”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız ya da şiddet uyguladınız mı, bir örnek verir misiniz sorusuna:

“Şiddet evet. Karşı çıktığım zaman kendisine özellikle de boşanma isteğimiz söylediğimde beni öldürmekle tehdit etti. Polis çağırdım. O gün sabah kalkmıştık

patlıcan yapmak istiyorum dedi 11 gibi gitti akşam 7 gibi geldi. Sonra dedim ki ona, telefonuna baktın mı? Senden gelen telefonlara bakmak zorunda değilim ben. Hâlbuki sabah giderken hiç bir şeyi yoktu. Ben de tabi ipler koştum. Ben senin neyinim. Benim sıfatım ne ki sen bakmıyorsun telefonlarımı dedim. Sonra boğazıma sarıldı benim. Seni öldüreceğim. 9. Kattan aşağı atacam seni diyor. Panolar vardı. Onları kırdı. Mutfağa kilitledim kendimi, polis çağırdım. Hemen geldiler ben kadınlık ruhumla sakinleştim ve memurlara büyümesin diye söyledim. Polisler gittikten sonra ailemi çağırdım onun ailesinin birlikte. O benden ayrılamaz, benim yanımda duracak dedi. Odaya çekildi, ertesi gün evden ayrıldı ve o gün bitti her şey. Ben avukata gittim o da mesaj atmış bana boşanma davası açıyorum diye karşılıklı boşanma davası açtık”.

K2 evlenme süreci ile ilgili sorularımızdan eski eşi ile nasıl tanıştığı ve eski eşinde etkileyen en büyük etkenin ne olduğu sorusuna flört sonucu tanıştıklarını ve evlilik kararı aldıklarını, en büyük etkenin de aşk olduğunu belirtmiştir.

Eski eşinizle nasıl tanıştınız? Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu?

“Lisede tanıştık. Beni en çok etkileyen ve tek nedenim âşık olmamdı. Ölçüt olarak gösterecek olursak tamamen benimle zıt karakterde olmalıydı”.

Evlilik sürecinizde ekonomik zorluklarla karşılatınız mı?

“Ekonomik zorluk derken, bizim öyle süreçlerimiz olmadı. Yani hadi evlenelim dedik ve evlendik. Biz zaten çok uzun süre beraber yaşadık. Üniversitede İzmir’de çok uzun yıllar birlikte yaşadık. Bir gün dedik ki 99 yılında hadi evlenelim dedik, 2000 yılında evlendik. Üç ay içerisinde her şeyi tamamladık. Öyle anne baba çeyizimizi alalım falan yoktu bizde”.

Evliken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Yok ya öyle özel günümüz yoktu. Kafamıza göre neyi istiyorsak onu anında yapıyorduk. Mesela kızımız doğduğunda karın altında bile geziyorduk. Her anımız birlikteydi. Bizim evliliğimizde zaten o sıkıntı yarattı”.

Peki, aslında evlilikte biraz da olsun mesafemi gerekiyordu?

“Yok, zaten iş gereği ayrı olduğumuz zamanlarda çoğunluktaydı. İşim gereği şehir dışında çok bulundum, işte konser oluyordu iki gün onunla uğraşıyorduk.

İstanbul'da Sivas tanıtım günleri oluyor. Dört gün bir hafta ordasın. O buna karşıydı daha çok. Yani maaşlı işin olsun, sabit işin olsun üniversiteyi boşuna mı okudun, diye söylenip duruyordu. Aramızdaki aşamadığımız tek konuydu diyebilirim”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönünden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Dini inançlar ayrı, zıt değil fakat birbiriyle de uyumlu değildi. Yani İslam dinini yaşama biçimi iki tarafında çok farklıydı”.

Sizin ailenizin ve eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Asla”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı ya da şiddet uyguladınız mı?

“Kesinlikle. İki taraflı hem de. Hepsi var şiddet türünde. Yani fiziksel, psikolojik olarak... Örneğin, baskı altına alırdı. Yani kadınların özel günlerindeki durumlarından kendisi daha çok ağır yaşardı. Kıskançlık, işte sürekli sorgulama, kapıyı üzerine kilitlemeler, üzerime saldırmalar... Dolayısıyla şiddet şiddeti doğurur karşılıklı çok şey yaşanıyordu”.

K3 eski eşiyle nasıl tanıştığı sorusuna, komşu tavsiyesi, görücü usulü bir tanışma olduğunu belirtmiştir.

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Evlenirken hiçbir şekilde ekonomik sıkıntı yaşamadım. Çünkü eski eşim nişanlıyken yurtdışında çalıştı her şeyimi aldım her şey hazır dedi. Ancak hiçbir şey yokmuş aslında. Evlendikten sonra kayınvalidelerde kaldım. İlk etapta yatak odam dahi yoktu. Daha sonra evime taşındım. Sadece bunlar hep yalan olarak kaldı. Ekonomik sıkıntı yaşamadık çünkü aslında hiçbir şey yaşamadık farkında değildim yani”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“İşte zaten boşanma sebeplerimden biri birbirimize zaman ayıramamaktı. Gün oluyor eve gelmediği günler dahi oluyordu. Evlendiğimde hemen Almanya'ya gittik. Orada yatakta bile birbirimize zaman ayıramıyorduk. Adam gece üçte eve

geliyor daha doğrusu ya geliyordu ya gelmiyordu. Birbirimize sevgiye dair hiçbir şey yaşamadık. Bir tek kızımız ortak noktamızdı o da nasıl oldu anlamadım. Onun da zaten benimle evlenmesinin nedeni babasıymış. Evlenip Almanya'ya gittikten sonra orada bir sevgili varmış hep onun yanına gidiyormuş. O yüzden benimle arası kötüydü. Aslında nişanlılık dönemlerimizde yine iyiydik ama evlendikten sonra iletişim kopukluğumuz daha fazla olmaya başladı”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönünden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Onun dini bana göre inançlarının daha yüksek olduğunu düşünüyordum. Fakat bu sadece gösterişten ibaretmiş. Hatta benim kapanmamı istedi. Ama kendi yaptıkları bana uygulamak istedikleriyle örtüşmüyordu. Çünkü kendisi benimle evliyken dışarı hayatı olan ve bir sevgilisi olan bir adamdı”.

Sizin ailenizin ve eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu olur muydu?

“Benim ailemden hiç olmadı. Onun ailesinden de fazla olmadı. Sadece bu konuda benim biraz daha sabretmemi istediler. Kızım doğana kadar onun ailesiyle bir arada yaşadık, o yüzden kayınvalide baskısı biraz da olsun yaşadım”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı ya da şiddet uyguladınız mı?

“Çok gördüm maalesef çok gördüm. Benim sadece yüksek sesle konuşma oluyordu. Onun haricinde benden yana çok fazla olmadı. Fakat o bana sürekli uyguladı. Bana uyguladığı psikolojik olarak çok fazla baskı vardı. Bir şey yapmak istesem sen yapamazsın, beceremezsin. En basitinden ehliyet almak istedim. Sen alamazsın oldu. Doğruyu söylemek gerekirse onun ölmesini istedim. Bir gün silah vardı evde bana kendini öldür kurtul diye laflar konuşuyordu. Bu laflara karşı psikolojim bozuldu ve ben artık onun ölmesini istiyordum. Hani haberlerde cinnet geçirirler de kocasını öldürürler ya, ben de aynen o duruma gelmişim. Aldım silahı susturucusunu taktım. Ona da uyku ilacı verdim tam öldürecekken bir şey engelledi yapmadım. Türkiye'ye giderim ya ölmezse ya boşanamazsam daha kötü olurum diye düşündüm ve durdum”.

K4'e eski eşiyile nasıl tanıştığı sorusu sorulduğunda;

“Anlaşarak tanıştık. Lisede bir aradaydık. Öyle tanıştık”.

Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu ve hangi ölçütler önemliydi?

“Biraz öncede söylediğim gibi lise arkadaşıldık. Aynı okulda okuduk ve hep bir aradaydık. Birlikte fazlaca vakit geçirmemiz yakınlaştırdı bizi. Benim fikirlerimle onun fikirleri uyuşuyordu. Sonra iyi anlaştığımızı düşündüğüm için de evliliğe adım atmamız gerektiğini hissettim ve evlendik”.

Evliliğe hazırlık sürecinizde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Tabi tabi! Karşılaştık. Büyük problemler yaşadık”.

Nelerle karşılaştınız?

“Evlendiğimizde kiraya çıktık. Dolayısıyla ilk zamanlarda sıkıntı epey yaşadık. Bir de tek ben çalışıyordum. Tüm evin yükü ben de oluyordu. Haliyle tek başıma yetemiyordum. Ekonomik zorluklar çok yaşadık”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Akşamdan akşama hafta sonu bir de. Akşam da misafir gezmelerimiz oluyordu. Onu dışında birbirimize özellikle ayırdığımız zaman pek nadirdi”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Tabi. Uygunduk. O konuda hiçbir problemimiz yoktu. Birbirimizle dini olsun, inanç olsun örtüşüyorduk”.

Sizin ailenizin ya da eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“E tabi. Gerekli gereksiz konularda fazlaca karışıyorlardı. Çocuklar konusunda özellikle karışıyorlardı. Bir şey alınacağı zaman ya da bir yere gidileceği zaman oldukça karışmaları mümkündü. Çocuklara kıyafet alınacak mesela, onun annesi sürekli karışyordu, şu olsun şöyle olsun diye. Biz anne baba olarak tek başımıza karar veremiyorduk. Ya da tatil günlerimizde nereye gidelim diye düşünürken birden bize sorulmadan planlamalar yapılıyor. Biz de onlara uymak zorunda kalıyorduk”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı ya da şiddet uyguladınız mı? Bir örnek verir misiniz?

“Öyle bir şey kesinlikle olmadı. Doğrusu fiziki olarak değil de daha çok sözlü tartışmalarımız oluyordu. Sözler daha ağır olup toparlanamayacak bir hal alıyordu. Örnek verecek olursam, sözlü olarak eşimin sürekli boşanacam senden demesi artık bunaltıyordu. En ufak tartışmamızda artık boşanmak istiyorum demesi benim için tartışmaların en büyüğüydü”.

K5’ eski eşinizle nasıl tanıştınız? sorusu sorulduğunda;

“Görücü usulü. Aile isteğiyle olan bir şeydi”.

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Evliliğime hazırlık süreci üç ay sürdü yani nişan olduktan üç ay sonra düğünüm oldu. Yani aslında hiçbir şey anlayamadım desem. Yani tam tanıyamamıştım. Evlilik sürecinde bunlar aklıma takılmıştı ama müsaade etmemişlerdi. Yani o yüzden ekonomik anlamda sıkıntıyı ailem yaşad diyebilirim. Benden çok onlar paniklemişlerdi. Ben evlenmeden önce tekstilde çalışıyordum. Fakat eşim hayatıma girdikten sonra o çalışmamı istemedi. Dolayısıyla zorluklar yaşandı”.

Zorluk olarak nelerle karşılaştınız?

“Yetiştiremiyorduk. Yani giyim olarak da hiçbir şey alamıyordum. Sosyal çevre için para yetiştirmediği dolayı dışarıda bir şey yapamıyorduk. Evlendikten sonra kendimi eve kapattım. Dışarı çıkmak istemiyordum”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Çok fazla zaman ayıramıyorduk zaten ebeveynler alt üst oturduğumuz için rahat olmazdık. Gece saat on gibi çat kapı gelirlerdi. Gerilirdim. Özel bir yaşam olmazdı evimizde. Hep bir aradaydık mutlu değildim bu durumdan”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönünden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“O ataistti. Benim mesela beş vakit kılmıyorsam da tam bir dini yaşıyordum. İnancım yüksek bir insanım. Siyasi olsun din olsun bana tam zıt düşüncelerdeydi. Sürekli çatışırdık”.

Sizin ailenizin ve eşinizi ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Kesinlikle. Ben zaten bir tane mi kocam var on tane mi kocam var anlamamıştım. Büyük kaynım her şeye karışırdı. Annesi ise başrol oyuncuydu. Beni dışarı çıkarmazlardı. Evlenmiş kızın ailesi ölmüştür diyerek beni göndermezlerdi aileme. Çok bile sabrettim onlara”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı ya da şiddet uyguladınız mı?

“Daha çok psikolojik yönden şiddete uğradım. Boşanma safhasında anlaşmalı dava açtık ama yine o evde olmamdan tedirgindim. Kocamdan çok kayınvalidemle saç başa girmişti. Eşim daha çok psikolojik yönden etkiledi beni”.

K6’ya eski eşinizle nasıl tanıştınız? sorusu sorulduğunda;

“Eşimle üniversitede arkadaş aracılığı ile tanıştık, anlaştık. Kısacası aşık oldum. Aşk evliliği yaptık diyebilirim. Çok sevmiştik birbirimizi”.

Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu ve hangi ölçütler önemliydi?

“Davranışları düşünceleri çok hoşuma gitmişti. Yani ilk defa kendime bu kadar uygun biriyle karşılaşmıştım. Romantik biriydi. Düşünceleri bana çok yakın olduğu için ani bir karar almamın sebebiydi”.

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Tabi ki. Maddi manevi zorluklarla tabi ki karşılaştık. Hatta o süreçlerde biraz ayrılıklarda yaşamıştık”.

Nelerle karşılaştınız? Nasıl çözümlediniz?

“Birikimimiz yoktu. Aniden karar verdik evlenmeye. O sıra ben henüz atanmamıştım ücretli öğretmenlik yapıyordum sadece. O da yetmiyordu. Ama borçla borcumuzu kapattık. Ama bu noktada en önemlisi sabretmemizdi”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Şöyle ikimizde öğretmen olduğumuzu için vaktimiz çok oluyordu. Özellikle hafta sonları yürüyüş yapıyorduk, sinemaya gidiyorduk, eşimin ani şehir dışı maceraları olduğu için aniden karar alıp şehir dışına çıkıyorduk. Hani eşim Edebiyat öğretmeni olduğu için çok romantikti söylemiştim. Eve geldiğimde küçük küçük notlar buluyordum bana yazdığı”.

Evliken eşinizle dini ya da inanç yönünden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Uyumluyduk. O yüzden bir sıkıntı yaşamadık. Evlenmeden önce bunları konuştuğumuz için aramızda bu konuda sıkıntı yaşamamıştık”.

Sizin ailenizin ya da eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Hayır. Benim ailem eşimi kendi oğulları gibi kabul etmişlerdi. Aynı şekilde onun ailesi de beni kızları gibi kabul ettiği için hiçbir sıkıntı yaşamadık. Ailelerimizde uyuşmuştu”.

Evliken şiddete uğradınız mı ya da şiddet uyguladınız mı?

“Hayır. Kesinlikle hayır. Hiçbir zaman, yani şöyle zıt görüşlerimiz tabii ki oluyordu ama bu hiçbir zaman fiziksel bir boyut olmuyordu”.

K7’ye eski eşinizle nasıl tanıştınız? sorusuna;

“Ah eski eşimle üniversiteye hazırlık sürecinde aynı dershaneye gidip gelirken, arkadaş ortamında bir araya gelmemizle birlikte birbirimize laf atmamızla birlikte aramızda bir kaynaşma başlamıştı. Sonra sınav stresinden dolayı çok da fazla birbirimize zaman ayıramasak da ilişkimiz inişli yokuşlu başlamıştı ve üniversite tercihleri zamanı geldiğinde aynı yerleri yazmaya özen göstermiştik. Aynı şehir olmaması görüşmemizi engellememişti çünkü okuduğumuz şehir birbirine çok yakındı. Hafta sonları bir araya geliyorduk ya da ders olmadığı zamanlarda. Güzel birliktelik olarak başlamıştık her şeye, ta ki boşanma sürecimize gelene kadar”.

Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu ve hangi ölçütler önemliydi?

“Eşimi seçmede en önemli etken eşimin bana bağlılığı olmuştu. Ne desem yapıyor, benimle ilgilenmesi ve tüm yoğunluğunu bana adapte etmesi beni

gururlandıran şeylerdi. Ama yanılmışım. Ben öyle sanmışım oysa. Yani o bana baktığında sanki bir başkasına daha öncesinde hiç öyle bakmamış ya da benden sonra hiç bakmayacakmış gibi geliyordu. O kadar aşkla bağlıydı bana. Tabi evliliğimizin artık yıllarla tarif edildiği on yılımıza kadar. On yıl dile kolay ben yanılmışım”.

Evliliğe hazırlık sürecinizde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Tabi yaşadık. O bizim için kaçınılmaz bir durumdu zaten çünkü hiçbir birikimimiz yoktu. Evlenmeyi düşündüğümüzde hala okuduğu için benim zaten hazırlığım yoktu da ön lisans mezunu olduğu için benim üçüncü sınıfta o okulu bitirmişti fakat işsizdi. Haliyle zorluklarla karşılaştık”.

Nelerle karşılaştınız? Nasıl çözümlediniz?

“En önemli sorun evimizin kira olmasıydı. Ben iş bulana kadar onun az bir maaşıyla geçiniyorduk, dolayısıyla maaş sadece kiraya yatıyordu geri kalanıyla da evlenirken girdiğimiz borç yüküne gidiyordu. Toparlanması çok zor oldu yeri geldi ben eşimden gizli ailemden para alıp ödüyordum ki böyle bir şey yaptığımı duysa asıl boşanma sebebimiz bu olurdu. En nihayetinde ben işe başladığımda biraz daha borç yükümüz hafıfledi ve biraz daha rahatladık”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Ayrı bir günümüz yoktu birbirimize ayırdığımız fakat her akşam o işten döndüğünde ve hafta sonları onun işi olmadığına yeteri kadar bir arada oluyorduk. Zaten bizim sıkıntımızdaki sebep zaman değil, onun belli bir süreden sonra gözünü dışarı dikmesiydi. Anlamıyordum her şekilde onu karşıladığımı düşünüyordum ama demek ki bir şeyler yetmemiş ona. Yazık ki, olan benim ona inancıma olmuş olan benim ona harcadığım zamana olmuş”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Yani evet. Çok fazla İslam’ı ikimizde tam anlamıyla yaşamıyorduk ama inancımız benzerdi. O konuda bir sıkıntımız olmadı. Ama beni aldattığını öğrendiğimde biraz inançsız olarak yargıladım. Çünkü korkusu olan bir insanın ya da inancı olan diyelim olsa böyle bir şeyi yapmazdı, yapamazdı”.

Sizin ve eski eşinizin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Ailelerimiz çok fazla karışmıyordu bizlere sadece biz evleneceğimizi bildirdiğimizde benim lisans mezunu ve öğretmen olmamla birlikte onun ön lisans mezunu olmasını aileme ters düşmüştü. Yani onlar benim kendime denk bir öğretmenle evlenmemi istiyorlardı. Ama daha sonra onlarla alıştılar bu duruma arada aşk olduğunu gördüler ve karışmadılar. Evlilik içinde ise, benim aileme yalnız gitmeme kızıyorlardı. Senin kocan yok mu neden tek geliyorsun nasıl seni yalnız gönderiyor diye. Ben de onlara kızıyordum benim için bir problem yok, işi var ki gelmiyor diye ama gerçekten bu konuda yanılmışım. Meğer bensiz aklını karıştıranlar olmuş hiç de yalnız değilmiş”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, şiddet uyguladınız mı?

“Ara ara tartışmalar oluyordu ama hiçbir zaman fiziksel şiddet boyutuna ulaşmadı. Sadece evliliğimizin onuncu yılında beni aldattığını öğrenmemle birlikte yaşadığım psikolojik şiddeti unutamam”.

K8’e eski eşinizle nasıl tanıştınız?

“Görücü usulü. Ben eşimi işe gidip gelirken aynı mahallede olduğumuzdan dolayı sürekli görüyordum, beğeniyordum. Aracı buldum tanışmak için ve görücü olarak aileme birlikte gittik”.

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Hayır. Çünkü babam varlıklıydı. Hemen hemen düğün masraflarımızı o karşıladı. Evlendikten sonra aileme aynı evde yaşadığımız için de kira derdimiz yoktu. O yüzden hiçbir zorluk yaşamadık”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Pek zaman ayıramıyorduk. Çünkü işimden dolayı şehir dışına çıkışlarım çok sık oluyordu. Haliyle iş dışında evde birbirimize zaman kalmıyordu. Zaten evde de yalnız değildik”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Evet”.

Sizin ve eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Evet oluyordu. Annemle aynı evde yaşadığımız için eşimi sürekli kısıtlıyordu. Dolayısıyla eşimde benim üzerime geliyordu işte ayrı eve çıkalım diye. Ben de annemi yalnız bırakıp gitmek istemediğim için istemiyordum. Sürekli bu konuda çatışıyorduk. O da kendi imkânlarıyla para birikimi sağlamış haberim olmadan marketten kazandıklarıyla. Bir gün karşıma biriktirdiği parayla çıktı ve para da var hadi arı eve çıkalım diye tekrar ısrar etti. Ben de evin benim üzerime olması şartıyla kabul ettim ve ayrı eve çıktık”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, şiddet uyguladınız mı?

“Karşılıklı tartışmalarımız oluyordu. Ama açıkça söylemek gerekirse fiziki uygulamalar da olmuyor değildi”.

Örnek verebilir misiniz?

“Mesela, eşim tekstilde çalıştığı bir zaman iş arkadaşının düğününe gitmek için izin aldı ve izin verdi. Sonra kendisinden önce eve gittiğimde annem sürekli beni tetikledi. Sen nasıl izin verirsin, kadın başına neden düğüne gönderirsin onu diye. Tabi ben de o hırsla eşim eve geldiğinde onu dövdüm. Yapmasaydım keşke diyorum”.

K9’a eski eşinizle nasıl tanıştınız?

“Babası benim patronumdu. Güneş enerjisi şirketinde çalışıyordum. İş yemekleri oluyordu ailelerinde katılabileceği şekilde. Bir gün yine iş yemeğinde o da gelmişti ve görüp hoşlandık birbirimizden. Öyle karar verdik evlenmeye”.

Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu ve hangi ölçütler önemliydi?

“Çok kibardı çok narindi, biraz utangaçlığı biraz duygusallığı hoşuma gitmişti. Güzeldi. Benim için önemli olan da biraz masum olmasıydı. Çocukları çok seviyordu mesleği de ana sınıfı öğretmeniydi o da kafama yatmıştı”.

Evliliğe hazırlık sürecine ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Çalışma hayatım boyunca kendi emeğimle birikimim oldu, o yüzden evlilik için yeterli imkânlarım vardı. o yüzden fazlası vardı eksigi yoktu diyebilirim”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Serbest meslek çalışanı olduğum için zaman kavramı yoktu çalıştığım yerlerde. Fırsat buldukça onu okulunda ziyaret eder, evde olduğunda eve uğruyordum görmek için. Yani bir boşluk yakaladığımızda birbirimize zaman ayırmasını seviyorduk”.

Evliken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Onda bir sıkıntı yoktu, uyumluyduk”.

Sizin ve eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Onun ailesi daha çok karışıyordu. Evliliğimizin bitme nedeni de onun ailesiydi. Doğru, benim sabit bir işim yoktu, ama yine de her şekilde maddi yönden kazanç sağlıyordum. Onun ailesi ise bu durumu hoş görmüyordu sürekli aklını karıştırıyorlardı”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, şiddet uyguladınız mı?

“Tartışma boyutunda oluyordu kesinlikle fiziksel şiddet olmadı fakat hakaret boyutunda birbirimizi etkileyecek kelimeler sarf ediliyordu”.

K10’a eski eşinizle nasıl tanıştınız ve sorusuna görücü usulü ile cevap veren K10 en büyük hatayı da tanımadan birilerinin tanıştırdığı biriyle evlendiğinde yaptığını dile getirdi.

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Evet. Büyük sıkıntılar yaşadık. Benim ailem varlıklıydı, evlilik için birçok eşyama hazırды fakat evlendikten sonra çok da fazla ekonomik rahatlığım yoktu. Eski eşim gemici olduğundan dolayı dış ülkeye çıkıyordu ben geride parasız, nasıl geçinirsem geçineyim sormayan, yani kazandığını kendine yiyen kişiydi”.

Nelerle karşılaştınız nasıl çözümlediniz?

“Evliliğe hazırlık değil de biz evlendikten sonra yaşadık sıkıntıları. Çünkü bir şekilde yoğunlukta nasıl geçtiğini anlamadık. Ama sonrasında onun beni maddi açıdan desteklememesi benim zoruma gitmişti. Üniversitemi bitirmiştım, ama çalıştığım bir iş yoktu. Ben de geçimimi sağlamak için mağazada çalıştım. Bir şekilde geçinmeye, kendime yetmeye çalışıyordum”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Biz evlendikten sonra birbirimize ayırdığımız zaman diye bir kavram yoktu. O işi gereği evde hiç olmuyordu. Sürekli yurtdışına gidiyordu. O yüzden birbirimize ayıracak vakit olmuyordu”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Adamı gördüğüm yoktu ki huyunu, suyunu, dinini bileyim. Bildiğim kadarıyla bana söylenen kadarıyla aynıydık. O yönde bir çatışmamız olmuyordu”.

Sizin ve eski eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Kesinlikle hayır. Zaten sıkıntı ailelerde dış çevrede değil sıkıntı sadece kendisindeydi”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, ya da şiddet uyguladınız mı?

“Hayır, hiçbir şekilde”.

K11’e eski eşinizle nasıl tanıştınız sorusuna arkadaş aracılığıyla cevabını veren K11 *“Ondaki beni etkileyen yanın bana uygun olduğunu düşünmemdi. Zaman geçtikçe sevmeye başladım. Ailesi çok katıydı görüşmemiz çok nadir oluyordu. Sonunda istetmeye gönderdim bizimkileri. Fakat ailesi onu bana vermek istemedi, siyasi görüşlerden dolayı”.*

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Hayır karşılaşmadık. Çünkü çok fazla bir şey yapmadık. Onun ailesi bana onu vermedi, kaç kere gittik oysa yılmadan ama vermediler. Ben de kaçır mısın dedim ve o kaçtı. Ufak bir düğün yaptık çok masraflı olmayan ve evlendik”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“İlk başlarda o heyecanla birlikte çokça vakit geçiriyorduk. Ben serbest çalışan olduğum için vaktim çok oluyordu, o ise ev hanımı neredeyse hep birlikteydik”.”

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Hayır, aynı değildik. Ama bu bizim için problem değildi. En çok ailesi için problemdi. Onlar alevilerdi, bense sünniydim. O bana ayak uydurabiliyordu”.

Sizin ve eski eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Evlendikten bir müddet kadar görüşmediler zaten. Kaçarak evlendiğimiz için. Ama sonra annesiyle kardeşleriyle teker teker görüşmeye başlamış. Biraz da olsun akli caymış onların dediklerine. Dolayısıyla onların dolduruşlarıyla birlikte evliliğimize karışmaları dolaylı yoldan oluyordu”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, ya da şiddet uyguladınız mı?

“Hayır, şiddete karşı biri olduğum için hiç öyle bir şey yaşamadık”.

K12’ye eski eşinizle nasıl tanıştınız sorusuna *“Zaten yakından tanıdığım biriydi, akrabalık ilişkimiz vardı. Benimle çok uğraşıyordu, daha genç başlamıştı bana takılmaya. Sempatik tavırlar içerisine giriyordu. En çok beni etkileyen zaman da aileler cenaze dolayısıyla şehir dışına gitmişti ve biz çocuklar birkaç kuzenle beraber aynı evde kaldığımız zamandı. O gün birlikte çok fazla zaman geçirdik ve beni etkilemeyi başarmıştı. Sonra aileler devreye girdi ve evlendik”.*

Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

“Tabi, zorlandığımız zaman oldu. En çok da düğün esnasında. Planladığım şeylerin dışında şeyler çıkıyordu sürekli. Yetişemiyordum, borç harç nereye ne kadar harcadım belli değildi. Düğünden sonra borçlara ödemekten elimizde bir şey kalmıyordu”.

Evliyken birbirinize ne kadar zaman ayırabiliyordunuz?

“Maddi sıkıntıdan dolayı çok fazla dışarı çıkamıyorduk, tabi evde birbirimize ayırdığımız zaman daha fazla oluyordu”.

Evliyken eşinizle dini ya da inanç yönünden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

“Evet uyumluyduk. Akraba olduğumuz için mezhep aynıydı. Bu konu bizim evliliğimizi zedeleyen bir durum değildi. Aynı din aynı görüşteydik”.

Sizin ve eski eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu?

“Yoo! Kesinlikle hayır, ailelerden yana çok şanslıydık. Çünkü hiç karışma katışma olmuyordu. Biz onlara bir şey danışacak olsak bile ‘siz bilirsiniz çocuklar’ diye cevap alırdık”.

Evlilik sürecinizde şiddete uğradınız mı, ya da şiddet uyguladınız mı?

“Evet, bazı zamanlar uygulamadım diyemem. Hele de boşanmamıza yakın bir süreçte maddi yönden artık beni daha çok zan altında bıraktığı dönemlerde”.

2.4.3. Boşanma Nedenleri ve Sonuçları

K1, boşanmaya götüren asıl sebebi sorduğumuzda daha çok toplumsal baskının, psikolojik görünümlü ama aslında çocukluğundan gelme bir baskının olduğunu dile getirdi.

Mahkeme kararında boşanmanın asıl gerekçesi ise Aldatma ve Sadakatsizlik olarak gösterilmiş olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıya boşanmadan sonra ne tür zorluklarla karşılaştığı kategorileşmiş sorular sorulara sorulmuştur:

Sosyal çevre açısından;

“Tabi ki insanlarda merak var. Her şeyi kurcalama isteği, merak duyguları yoğun. İşte sen geliyorsun ne oldu abla, o ne yapmış o geliyor başka soru. Anlatmak istemiyorsun ama mecbursun çünkü bütün yük kadında kalıyor. Adam boşanmanın ardından gitti hatta şehri terk etti ben kaldım. O zamanlarda oğullarım yanımdaydı. 3 oğlum var. Hep onların desteği ile ayakta güçlü durdum. Çevredeki insanlar da artık durumu anlayınca artık köstek değil destek olmaya başladılar. Aile desteğim tamdı”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından;

“İki çocuğum üniversiteden dolayı dışarıdaldı. Ama küçük oğlum hep yanımdaydı onun için çok zorluk yaşadım. Baba yoksunluğundan dolayı. Babam nerde anne, onu istiyorum anne... Bana hep şunu diyordu ben hiçbir şey istemiyorum”.

çalışma akşam erken gel yeter bana senin kokun yeter. Bunu da söylediğinde dört yaşındaydı. Babanın ilgisizliği de olunca iyice bana düştü”.

K2’ye boşanmayı ne zaman düşünmeye başladığı ve boşanmaya götüren asıl sebepleri sorulduğunda;

“Biz ayrıldık, normal ayrı yaşamaya başladık. Ben kızı bırakmadım. O süreç içerisinde beni mahkemeye vermiş. Benim haberim yok tabi. Çocuğun velayetini istemiş. Açıkçası karşı taraf başlamış boşanmaya karşı taraf bitirmiş. Mahkeme iki kere açılmış zaten. İlkini açmış sonra kendisi yine vazgeçmiş. Boşanma süreci şöyle gerçekleşti. Kızım doğduktan iki gün sonra, onu da kadınların fiziki özellikleri değiştiği için seni sorumlu tutuyor. İşte sen istedin diye çocuğum oldu. Senin yüzünden bu kadar kilo aldım artık beğenmiyorsun beni de diyerek ağır ithamlarda bulundu. Hakaret boyutunu aştı, yani saygıyı yitirmeye başladı. Eşim yüksek lisans yapıyordu İstanbul’da. O yüzden kariyer daha çok ön plandaydı. Bir de kendisi öğretim üyesi olunca. Boşanmaya asıl götüren neden ise tamamen kıskançlıktı. Onun da emri altında yaşayamazdım. Onun da büyük etkisi vardı”.

Peki, mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Şiddetli geçimsizlik”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız? Neden?

“Yok. Sen şimdi ticaret yapan bir adamla konuşuyorsun. Biz işte kriz gördüğümüz gibi ev krizlerini de görüyoruz. Neden pişman değilim sorusuna ise şöyle yanıt vereyim. Ben birçok hayat keşfettim. İzmir’de yaşıyorsun orada düzenli bir hayat yaşıyorsun, o da diyor ki yok ben yüksek lisans yapacam, hadi peşine İstanbul’a git. Orada bir düzen kuruyorsun. O yüzden ben her defasında her şehirde yeniden bir hayatı keşfediyordum. Sonra çocuk da olacak işte nasıl olsa annemler de bakar diyip çıktık Kayseri’ye geldik. Yeniden bir hayat kuracakken... Sonra bir gün; ben, yine işi dolayısıyla tuttuk bu sefer Sivas’a geldik. Burada da artık kıskançlık falan filan derken ayrılma aşamasına yeniden geldik. O yüzden bir daha hayatıma girmesine izin vermem. Seviyorum hala, fakat bu sevgiyi birlikte yaşayabiliriz dememize yetmiyordu”.

Boşanmadan sonra ne tür zorluklarla karşılaştınız?

“Hiçbir zorlukla karşılaşmadım. Çünkü postayı çocuk noktasında koymuştum. Kimse çocuğumdan beni ayıramazdı. Çocuk açısında ise onun işine yaradı bu iş. Hem anne hem baba tarafında isteklerini yaptırabiliyor”.

K3’e boşanmayı ne zaman düşünmeye başladığıyla ilgili soru yönletildiğinde;

“Evlendikten üç ay sonra ben boşanmak istedim sonra hamile olduğumu öğrenince vazgeçtim”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebep neydi?

“Kızım doğduktan iki ay sonra başkasından bir çocuğu olduğunu öğrenince boşanmayı düşündüm. Benim kızım doğuyor iki ay sonra da başkasından çocuğu dünyaya geliyor. Aralarında iki ay var yani. Bunları öğrenince yaşamak istemedim diyebilirim”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz neydi?

“Şiddetli geçimsizlik olarak gösterildi. Gerekçelerimiz daha farklıydı tabi. İşte evine gelmemesi, sorumsuzluğu, evliyken başkasından çocuk yapması vs ”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Hayır. Çok sıkıntı çektim ama asla pişman olmadım. Çünkü evliyken kendime gerçekten güvenim sarsılmış. Fakat boşandıktan sonra güvenimi yeniden kazandım. Tabi bu süreçte psikolojik destek aldım ilaçlar kullandım. Kendimi topladım, o yüzden pişman değilim”.

Boşanmadan sonra ne tür sorunlar ile karşılaştınız?

Sosyal çevre açısından;

“Ailem çocuğumu istemedi. En büyük darbeyi ailemden yaşadım. Dış çevreden de sürekli ahlaksız tekliflerde bulunuluyordu. Dışarıda yürümeye korkuyordum. Evde ailemle dışarıda çevredeki insanlarla mücadele ediyordum. Erkeklerin gözünde boşanmış kadın her şey yapabilir olarak bakılıyordu. O yüzden çalışamadım. Bir de sigaraya başladım bu nedenlerle”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından;

“Kızım beni hiç üzmedi. Çok olgun kendisi. Maddi olarak sıkıntı yaşadım belki daha iyi dershanelere gönderebilirdim. Ama çok akıllı çok olgun o yüzden”.

kendi çabasıyla yaşadı. Şuan da üniversitede tıp okuyor. Onun tek sıkıntısı baba sevgisini görme istediği halde görememesiydi. Yaşadıklarını unutmuyordu. Baba tarafından kimseye sevgisi yoktu. İşte misafirlğe gittiğimizde yaşutlarının babasını kucağına oturduğunu görünce bana çok üzülüyordu. Beni yıkan zaman da onun bu nedenle üzüldüğü an oluyordu”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından;

“Aynı iletişimsizliği yaşadık. Maddi olarak kızına destek olmadı. Hiç kızını görmeye gelmedi. Hatta üniversiteyi kazandığını duyunca aradı, sana ev tutacam, para gönderecem diyordu fakat hep lafta oldu. Hiç arayıp sormadı. Benim düşüncem oysaki, ortak bir kızımız varsa ve boşanmışsak bunu ona yansıtmamamızdı. Fakat kendisi bunu tercih etmedi”.

Sizce boşanmanızın çocuğunuz üzerinde nasıl bir tepki bıraktı?

“Baba sevgisinden yoksun olmak. Bir yaşında olmasına rağmen psikolojik olarak çok etkilendi. Psikiyatriye bile götürdüm, ama baba sevgisinden yoksun olmak onu derinden etkilediği için olumlu olmuyordu. Hatta iki sene önce ben de babamı sevmek isterdim diye söz söyleyerek beni içten içe daha çok yaraladı”.

K4’ boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız? sorusu sorulduğunda;

“Evliliğimizin onuncu senesiydi. Onuncu seneye kadar sürekli o dedi lafta boşanacam diye bunlarda tetikledi ve onuncu sene bir kere ben söyledim ve dediğimi yaptım boşandım”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebepler nelerdi?

“Şimdi fikir anlaşmazlığı, maddi durum ağırlıklı oluyordu. Sözlü olarak kavga oluyordu. Bir de söylediğim gibi maddi sıkıntı çektiğimiz için daha fazla etkilendik ilişki olarak. O çalışmıyordu. Tüm yük bana kalıyordu. Bir de o yetmezmiş gibi akşam eve döndüğümde çenesini dinliyordum”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Anlaşmazlık, şiddetli geçimsizlik”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Hayır, hiç pişman değilim boşandığım an şimdi kurtulma vakti dedim. Yeni bir evlilik yaptım iyi ki de boşanmışım da bu evliliği yapmışım. Şimdiki eşim çalışıyor, mutluyuz birbirimizi anlıyoruz. Karışan yok, katışan yok, birbirimizi tamamladığımızı düşünüyorum. Fakat eski eşimle bunlar olmadığı için hiç pişman değilim boşanmadan”.

Boşanmadan sonra ne tür sorunlar ile karşılaştınız?

Sosyal çevre açısından;

“Herhangi bir problem yaşamadım. Arkadaşlarım, sosyal çevrem hep beni desteklediler. Biraz aile içinde sorunlar yaşandı. Çünkü onlar boşanmamızı istemediler. Arayı yapmayı düşündüler hep. Ama ailem dışında tüm yakınlarım yanımda oldular”.

Çocuklarınızın yetiştirilmesi açısından;

“Tabi. En büyük etki çocuklar üzerinde yaşandı. Çünkü çocuklarla boşanmadan sonra görüşemedik. Sürekli çocukları bana karşı kötülüğünü gösteriyordu. Onları dolduruyordu. Beni resmen kendi çocuklarıma karşı düşman gösteriyordu”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından;

“Görüşüyoruz. Sonuçta bu boşanma kararında o da kurtuldu ben de. Böyle düşündüğümüz zaman fazla sıkıntı olmuyordu. Herhangi bir durum olduğunda görüşebiliyoruz”.

Sizce boşanmanız çocuklar üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Olumsuz bir etki bıraktı. Daha önce de belirttiğim gibi beni hep onlara düşman olarak gösterdi. Dolayısıyla bu çocuklarım arasında yanlış bir algı yarattı ve aramızı soğuttu. Şimdi sadece ara sıra görüşebiliyoruz”.

K5’e boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız? sorusu sorulduğunda;

“Evlendiğim gün düşünmeye başlamıştım diyebilirim ama ciddi olarak kızım ortaokula başladığında daha çok kavga etmeye başlamıştık. Eşime çekirdek bir aileyiz biz artık aileyle aynı evde yaşamayalım dediğimde taşınmaya karar verdik fakat olumsuz sonuçlandı. Kavgalar tartışmalar büyüdü. Artık ben de daha fazla orada barınamayıp ailemin yanına gelmişti”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Hayır değilim. Hiç değilim. Hatta dokuz yıl niye çekmişim diye düşündüm. Çok zor anlar yaşamıştım. Eşim kendi hatasında kendi boğuldu. Eş ile anne kavramını ayırt edememişti. En büyük hatası da bu oldu”.

Boşanmadan sonra ne tür zorluklarla karşılaştınız?

Sosyal çevrede açısından;

“Kesinlikle yaşadım. Çevre öyle der böyle der onun baskısını hissettim. Biz ilk boşandığımız dönemde kızımın psikolojik tedavi bile gördük”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından;

“Hiç unutmuyorum biz boşandığımızda kızım bir resim çizmişti. İkimizin ortasında kendisi beni kocaman çizmiş babasını küçücük çizmiş. Öğretmeni sormuş anne neden kocaman çizildi de babayı küçük çizdin diye. Kızım demiş bizim evde her şeyi annem yapar. Her şeye annem koşturur, diye cevap vermiş”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından;

“Yok, hiç sıkıntı yaşamadık onunla alakalı. Onda hakkını yiyemem eski eşimin, boşandığımız andan itibaren arar sorar, kızıyla vakit geçirir”.

Boşandıktan sonra ailenizin yaklaşımı nasıl oldu?

“Çok zorlandılar. Ailemle yaşamaya başladım. Ben üzülüyorum diye babam evin üst katını yaptırdı ve aynı evin yukarısında yaşamaya başladık”.

Sizce boşanmanın çocuğunuz üzerinde nasıl bir etki yarattı?

“Kızım çok bocaladı, biz boşandıktan sonra. Daha önce de söyledim gibi o bile psikolojik tedavi gördü. Ekonomik anlamda yaşadı zorlu daha çok. Babanın eksik olması her zaman onu görememesi onu içten içe üzüyordu. Çok zor günler geçirdik kızım ve ben”.

K6'ya boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız? sorusu sorulduğunda;

“Hmm. Aslında bizim boşanmamız anlaşarak oldu. Artık aramızdaki sevginin bittiğini düşününce bitirmeye karar verdik. Aramızda çocuk gibi bir bağ olmadığı için karşılıklı hissiyatın bittiğini düşününce bitiyor. Şöyle söyleyeyim size biraz komik

gelecek. Ama birbirimize çok fazla zaman ayırıyorduk. İkimiz de öğretmen olduğumuz için çok fazla vaktimiz oluyordu. Bu vakitlerde sürekli birlikte vakit geçirmek bizi sanırım sıktı. Yani hani farklı sosyal çevremiz olsaydı daha farklı olabilirdi. Yani kesinlikle şunu söyleyebilirim ki çiftlerin birbirine gereğinden fazla ayırması da çiftleri yorabiliyor”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Anlaşarak”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Değilim. Eşim de çok çabaladı. Ama işte aradaki sevgi ölünce olmuyor. Artık bunu düşünmeye başlayınca aynı evde bulunmaktan hoşlanmak yerine ızdırap vermeye başladı. Bir de normalde evliliklerde evlilikler bitmeye başladığında arada çocuk da olmayınca evli kalamadık. Aynı evde farklı odalarda kalıyorduk. Aradaki sevgi bitince aynı yastığa baş koymak bile istemiyorduk”.

Boşanmadan sonra ne tür sorunlarla karşılaştınız?

Sosyal çevre açısından;

“Yani tepki değildi. Tepki görmedim. Ailem beni destekledi. Aynı şekilde sağ olsun arkadaşlarım da. Yani tabi kaç yıllık aynı evde yaşadığınız insandan bir an ayrılınca bir boşluğa düştüm. İçine kapanık bir insan oldum. Sadece çevremdekiler bundan şikâyetçiydi”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından;

“Yani daha önce de belirttiğim gibi aramızda bizi bağlayan görüşmemize neden olacak bir çocuk da olmadığı için görüşmedik. Zaten kendisi boşanmadan sonra tayinini istemiş farklı bir şehre burada da değil. O yüzden görüşmüyoruz”.

K7’ye boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız? sorusuna;

“Ben kocamı seviyordum o da beni çok güzel düzenli bir ilişkimiz var derken bir gün onun telefonunu evde unutmasıyla birlikte olan olmuştu. Hiç huyum olmayan bir şey yaparak ki iyi ki yapmışım, telefonunu kurcaladım. Silmeyi unutmuş olacak ki kayıtlı olmayan bir numaradan “Geliyorum aşkım” mesajı. Önce dedim ki yanlışdır baksana kayıtlı bile değil öncesi de yok kendimi rahatlatmaya çalışıyorum ama

şeytan dürtecek ya aradım numarayı hem kendi numarasından hiç ses çıkarmadım ve arama cevaplandığındaki cümle beni öldürmüştü. Sonra konuşmadım bir müddet ve hala devam ediyor “Aşkım sesim gelmiyor mu seni bekliyorum ama” her şey orada çözülmüştü ve o an tek bir an bile düşünmeden boşanma davası için avukatımla görüştüm”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebepler nelerdir?

“Tek bir sebep ve yeterli olan bir sebep tek kelimeyle aldatma.”

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Aldatma”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız? Neden?

“Kesinlikle hayır. Nedenine gelince bence hiçbir kadın yoktur ki göz göre göre böylesi bir durumda hala devam etsin. Bu çocuklar dahi olsa yürütülemeyecek bir olay. Varsa da bu kadın ben değilim en azından kendime saygım var çok şükür. İki çocuğum var diye iki yıl ayrı yerlerde süründüm durdum ama boşandığım anda gururumla yaşamaya deva ettim. Tek tesellim çocuklarımdı”.

Boşanmadan sonra ne tür zorluklarla karşılaştınız?

“Sosyal çevre açısından; çevrem, arkadaşlarım, ailem, akrabalarım herkes bu süreçte yanımda oldu. Tabi laflarını da esirgemediler sağ olsunlar, işte kendi başını kendin yaktın en başından belliydi, birlikte bize gelmemenizden özellikle, böyle olacağını biliyorduk diye. Fakat hiç ses çıkarmıyordum çünkü ben onarlın yanına gelmişim ve ailemin desteğine ihtiyacım vardı onları yaşadığım ızdaraba inandırmaya çalıştım sadece”.

“Çocukların yetiştirilmesi açısından; evet zorluk yaşadım mı yaşadım çünkü babasız çocuk yetiştirmek çok zordu henüz küçüklerdi fakat duruma onları da alıştırmaya çalıştım. Ama hiçbir zaman babalarını kötülemedim onunla görüşmelerini engellemedim”.

“Eski eşinizle iletişiminiz açısından; boşandıktan sonra hiç görüşmedim kendisiyle. Hatta çocukları sadece Cuma günleri okul çıkışlarında almaya gelirdi

onu da kesin karalaştırdığımız için o günler ben gitmezdim hafta sonları babalarında kalırlardı”.

Sizce boşanmanızın çocuklarınız üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Hiç iyi bir etki bırakmadı anne ayrı baba ayrı tam çocuklularını anne baba ile birlikte yaşamak yerine ayrı ayrı yaşıyorlar. Dolayısıyla onlar bu durumdan en fazla etkilenen tarafta kalıyorlar. Düşünsenize hayat onlar için yeni başlıyor. Yaşlıları anne babalarıyla piknik yaparken ya da parka giderken hiçbir şey düşünmeden büyüüp giderken bizimkiler bunlardan mahrum kalarak hayatı zorlu yaşamaya hazırlanıyorlar”.

K8’e boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız?

“Aslında davayı eşim açtı ben istemedim. Benim şiddet uygulamam ve psikolojik birçok sorunumdan dolayı sürekli boşanacam senden diyordu. Ben de boşanmasını istemiyordum. O yüzden mal paylaşımı esnasında aldığımız eve sahip olup ekonomik mecburiyeti artık olmayacak ve geri barışamayız diye evi arkadaşımın üzerine yaptım ve bu haberle de davayı hızlandırdı”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi? Size göre gerçek neydi?

“Şiddetli geçimsizlik. Bana göre ise benim hatalarım”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Çok. Boşandıktan sonra eşimin kıymetini anladım. Benim üç çocuğumun annesi, her zorluğa karşı ayakta duran, yine bana karşı sabırla davranan kişiyi kaybetmişim. Çok barışmak istedim”.

Boşanmadan sonra ne tür sorunlar ile karşılaştınız?

Sosyal çevre açısından; “Doğal olarak ben sebebiyet olduğumdan dolayı herkes bana karşı cephe almıştı. Evden işe, işten eve gider bir durumdaydım. Kimseyle konuşmuyordum. Sadece annem beni destekledi. Hatta ayrıldığımız andan itibaren bana sürekli iyi yaptınız olması gereken buydu zaten diye konuşuyordu. Onun dışında çok fazla kimseyle irtibat halinde olmadım”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından; “Boşandıktan sonra çocuklar annelerinde kalmıştı. Görüşmüyorduk, çocuklar beni görmek istemiyordu. O yüzden aldığım duyumlarla hallerinden haberdar oluyordum”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından; “Onun bana karşı duyduğu kızgınlıktan dolayı hiç görüşmedik. Ben çok istedim görüşmeyi fakat o kabul etmedi”.

Sizce boşanmanız çocuklarınız üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Eminim çocuklar çok daha fazla etkilendi bu durumdan. Ben yanlarında olmadığım için yaşadıklar şeyi bilmiyordum ama duyduklarım yetiyordu. Boşanma sürecimizde ben onları evden çıkarmıştım. Onlar da eşimin marketini yanındaki depoda yaşamışlar, bu duyduklarım zaten her şeyi açıkça ortaya koyuyor. Çocuklarımız eşim bu süreçten çok zor anlar yaşamışlar. Pişmanlığım çare olmadı”.

K9’a boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız?

“Kendisi boşanmak istediğini söyledi. Bir gün kendime meslek edindiğim işte iflas boyutuna geldim ve o konuda ailesinin sözünü dinleyip boşanmak istediğini belirtti. Bunu söylerken de ağlıyordu yani bir baskı vardı üzerinde ailesinden yana. Sürekli ona sıkıntı yaşayacaksın rahat yaşamak varken diye psikolojik olarak etkilemeye çalışıyorlardı. Başardılar da”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebep neydi?

“Tek kelimeyle ailesi oldu. Kızları öğretmen olmuş ilkokul mezunu biriyle belli olmayan bir işiyle ne işi olabileceğini söyleyerek inandırmaya çalıştılar”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Şiddetli geçimsizlik”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Vicdanen haklı olduğumu düşünerek pişmanlık yaşamadım. Ama kesinlikle evliliği sürdürecekt mutlu aile tablosu yaşayacak biriydim. Olabilirdik ailesinin aklına bakmasaydı ama olamadık”.

Boşanmadan sonra ne tür zorluklarla karşılaştınız?

Sosyal çevre açısından; “Benim haklı olduğumu ve mağdur olduğumu bildikleri ve benimle beraber bu durumu yaşadıkları için beni desteklediler. Yanımda oldular”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından; “Boşanmamızın ilk iki kadar görüşтік. Bana çok ağladı. Elimi uzattım kendine dedim tekrar evlenelim. Ama ailesine karşı gelememiş artık bu saatten sonra, onlara bunu yapamazmış. Durum şu ki tercihini ne kadar benden ayrıldığı için ağlasa da ailesinden yana kullandı”.

K10’a boşanmayı ne zaman düşünmeye ne zaman karar verdiniz?

“Boşandığımız yıl ekim ayı boşandık, mayıs ayında ben düşünmeye başlamıştım. Hala üç yıl nasıl çektim bu durumu bilmiyorum. Aslında en başında yapmalıymışım. Boşanmada en büyük etken bana zaman ayırmamasıydı. İkinci yıl içerisinde hamile kaldım, sonra yine gitti. Ne hamilelik sürecimi gördü ne de kızımın doğduğu ilk anı”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebep neydi?

“Sorumsuzluk. Çünkü o benden önce yalnız yaşamaya alışmış, sürekli yurtdışına çıkmış, sorumluluk bilincini hiç üstlenmemiş biri olduğu için evlendiğinde de bunu devam ettireceğini düşünmüş belli ki. Onun bu sorumsuzluğu ile birlikte onunla konuşmaya karar verdim ve o da kabul etti. Anlaşmalı ayrıldık”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Karşılıklı anlaşma”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Hayır, tabii ki”.

Boşanmadan sonra karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Sosyal çevre açısından; “O işe çıktığı zaman ben hep yalnız kaldığımdan dolayı arkadaşlarım bana destek oldular. Yani çevrem durumumu benimle birlikte yaşadıkları için boşandıktan sonra da beni desteklediler”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından; “Eski eşimden bir tane kızım vardı sadece, emin olun onsuzken daha iyi yetiştirdim ben kızımı. Kızım çok küçüktü henüz

olaylardan habersizdi. Tabii eksikliğini hissetmiştir. Ama hiçbir zaman kötü şartlarda büyütmedim. Her dediğini de yaptım”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından; “Hiç görüşmedik. Onu en son gördüğüm yer mahkemeydi. Sonra o yurtdışına çıkmış yine buraya çok nadir geliyormuş. Hiç görmedim”.

Boşandıktan sonra ailenizin yaklaşımı nasıl oldu?

“Ailem hep destek oldular bana, zaten babam yok benim iki tane abim, bir ablam ve annem her zaman yanımdaydılar”.

Boşanmanız çocuğunuz üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Kızım bana çok düşküdü. Babasını sorduğu hatırlamam. Dayıları çok ilgilendikleri için olacak ki eksikliğini hissetmemiş. Açıkçası ben de kızım da çok mutluyuz”.

K11’e boşanmayı ne zaman düşünmeye ne zaman karar verdiniz?

“O ailesine yönelmeye başladığı zaman. Artık benim sözüüm dinlenmiyor ve ben onun ailesine karşı bir şey söylediğimde savunmaya geçiyordu. Sanki bir zamanlar bize kötülük edenler onlar değilmiş gibi. Bu durum daha artınca dolayısıyla bir iki bir iki derken baktık ki boşanmaya kadar gelmişiz”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebep neydi?

“Ailesi”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Şiddetli geçimsizlik”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Hayır. Onu bilemem ama ben çok mutluyum şuan”.

Boşanmadan sonra karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Sosyal çevre açısından; “Ailem, çevrem hiçbir sorun yaşatmadı. Sadece çocuğumuz var diye istememişlerdi. Ama baktılar gördüler ki üzülüyoruz tabii yanımda oldular”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından; “Çocuk benimle kalmadı. Biz ayrıldığımızda çok küçüktü hiçbir şeyin farkında bile değildi. O yüzden çok fazla bir şey yaşamadı. Şuan çocuk da annesiyle kalıyor”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından; “Sadece çocuğu görmek için kendisini de mecburen görüyorum. Onun dışında kesinlikle görüşmüyoruz”.

Boşanmanız çocuğunuz üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Biz boşandığımızda kızımın birinci yaşı olduğundan dolayı farkında bile değildi olayların. Benimle görüşmeye başladığında yani benim babası olduğumun farkına vardığında olacak ki ayrılırken hep ağlıyordu. E tabi illaki etkileniyordur”.

K12’ye boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız?

“Aslında bizim tek problemimiz ekonomik kaynaklıydı. Yani paran yoksa seni karın bile ti’ye almıyor. Ne zaman tam anlamda maddi açıdan isteklerini karşılayamadım, işte o zaman o düşünmeye başladı. Sürekli boşanacam senden diyordu. Bir gün çok fena bir tartışma yaşadık o zaman oğlumuz babaannesinde şehir dışındaydı. O tartışma sonrasında bir müddet eve uğramadım. Çünkü biz aynı zamanda onun ailesinin yanda ev kurmuştuk. Bir gün kaldığım yere boşanma kağıdı geldi. O zaman, tabi bir şok yaşadım. Uzun bir müddet bu şekilde devam etti. 2015 yılı geçen sene bu zamanlar artık ben de tükendim ve boşandık”.

Sizi boşanmaya götüren asıl sebep neydi?

“Ekonomik sıkıntı”.

Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi?

“Şiddetli geçimsizlik”.

Boşanmadan dolayı pişman mısınız?

“Tek pişmanlığım çocuğum şuan 7 yaşında ve ne anne sevgisi görüyor ne de baba. Kendi derdimize düşmekten onu ihmal ettik. Belki onunda mutlu bir ailesi olabilirdi”.

Boşanmadan sonra karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Sosyal çevre açısından; “Boşandıktan sonra bir müddet dışarılarda orda burada kalıyordum. Kendi ailemin evine dahi gitmiyordum. Onlar bu yüzden çok

tedirginlerdi. Kendime bir şey yapmamdan korkuyorlardı. Bu halimi gördükleri için hep karşı tarafı suçlayıp benim yanımda oldular”.

Çocukların yetiştirilmesi açısından; “Çocuk benimle kalmadı. Hafta sonları alıyordum yanıma. Tbi oğlumuz bundan çok etkilendi”.

Eski eşinizle iletişiminiz açısından; “Çocuk için görüşmek zorunda kalıyoruz Okul için aile toplantılarına birlikte gidiyorduk mesela”.

Boşanmanız çocuğunuz üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

“Oğlum bizden sonra çok zayıfladı. Çok pasif bir çocuk haline geldi. Oyuna götürüyorum parka oynamak istemiyordu. Dondurmayı her çocuk gibi o da çok sever fakat her götürdüğümde canım istemiyor diyip yemiyordu. Neşesi yoktu”.

III. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Toplumsal değişme ile birlikte evlilik kurumu yapısal farklılaşmalar geçirmektedir. Bu değişim, evlilik standartlarının yükselmesine ve evlilik içinde iletişimin daha fazla talep edilmesine neden olmaktadır. Bu beklentiler, öncesinde sadece kentsel alanlarda ya da çalışan kadınlar tarafından olmaktadır, günümüzde artık küçük yerleşim yerlerinde ya da ev hanımları tarafından da belirginleşmiştir.

Bu araştırmada değerlendirilen 12 katılımcının cinsiyet, yaş, gelir, meslek, doğum yeri, yaşanılan yer, sosyo-ekonomik koşullar açısından benzerlikleri ve farklılıkları, dini yönden uyumlu olup olmadıkları ortaya konulmuştur. Katılımcıların doğum yerleri ve yaşamlarını en uzun süre geçirdikleri yer onların fikirlerinin daha sığ ya da daha geniş olabileceği ile değerlendirilebilir. Uzun süre kentte yaşamış bir bireyin sorunları algılama, değerlendirme ve çözüme kavuşturma biçimleri daha küçük bir yerde yaşayan bir bireyle farklı olabilmektedir. Geleneksel değerlerin belirleyici olduğu küçük yerleşim yerlerinde boşanma sorunu sosyal çevrenin baskıyla algılanmaktadır. Dolayısıyla yaşanılan yerin sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri de bireylerin boşanma konusuna yönelik algılama biçimlerinde büyük ölçüde belirleyici olmaktadır.

Eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde katılımcıların lise veya üniversite düzeyinde oldukları gözlenmiştir. Eşler arasında eğitim düzeyi ciddi anlamda farklılık göstermektedir. Eşler arasındaki eğitim farklılığı evlilik sürecindeki anlaşmazlıkların nedeni olarak görülebilir; hatta boşanmayı tetikleyen bir sorun olarak değerlendirilebilir.

Katılımcılara ekonomik açıdan sorular yönelttiğimizde bayanların bir kısmı maddi anlamda sıkıntı çektiklerini dile getirmiştir. Ekonomik sorunlardan dolayı alınan boşanma kararını bayanların verdiği gözlenmektedir. Dolayısıyla Feminist teorinin de ortaya koyduğu kadının haklı emeği ve çabasıyla biraz daha erkeğe ekonomik bağımlılıktan koptuğunu ve ataerkil bir evlilik türünden de uzaklaştığını göstermektedir.

Cevaplayıcıların gelir düzeyleriyle ilgili soru sorulduğunda 1000-2000 tl arası gelire daha çok rastlanmıştır. Bu da orta halli olarak nitelendireceğimiz evliliklerde yaşanabilecek maddi sıkıntıların olabileceği düşüncesini desteklemektedir.

Mülakata katılanların evlilik süreçlerinde birbirleriyle olan iletişimlerinin düşük olduğu ve sosyal faaliyetlerin neredeyse hiç olmadığı gözlenmiştir. Tabii eşler arası paylaşımın bunlara bağlı olarak az olduğunu görmekteyiz. Hem kadın da olsun hem erkekde evli kaldıkları süre boyunca gerçekleştirdikleri aktiviteler, akraba, eş-dost ziyaretleri, evde vakit geçirme şeklindedir. Dolayısıyla katılımcıların ev dışında sosyal alanda birlikte vakit geçirmediği gözlenmiştir. Sonuç olarak ekonomik düzeyde yeterli olmayan bir çiftin sosyal alanda da birbirlerine ayıracakları vakit olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla boşanmaya sebebiyet verecek bir durumun sosyal kaynaklı aslında temelinde yine maddi kaynaklı olmasıdır. Sonuçta sinemaya, tiyatroya gitmek, spor yapmak, kitap okumak, gezilere katılmak daha başka sosyal aktivitelere katılmak gelir düzeyi ile ilişkilidir.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer nokta ise boşanan çiftlerin çoğunluğunda görücü usulü evliliklerin olmasıdır. Katılımcılarda aşık olarak evlenen çok az olmakla birlikte çoğu görücü usulü yapılan evliliklerdir. Dolayısıyla ailelerin baskıyla evlenmelerinden dolayı evlilikte ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Geleneksel aile yapısından gelen bir anlayıştan kaynaklı ailelerin uygun gördüğü ya da çevrenin tavsiyesi üzerine kurulu bir evliliğin evlendikten sonra boşanma ile sonuçlanması beklenen bir durumdur. Bireylerin tercih yapma özgürlüklerinin elinden alınması ile birlikte kurulan evliliğin ardından, kendi seçimleri doğrultusunda özgürlüklerine kavuşma isteği ile evliliklerini zedeleyebilmektedirler. Kadın ve erkek katılımcıların evlilik kurumuna yönelik inançları ve beklentileri bu doğrultuda çok net yitirilmiştir. Evlilikler, aile ve toplumsal baskılar nedeniyle zorunlu hale gelmiş ve zorunlu olarak da devam ettirilmiştir. Sonuç olarak evlilikte bireyler eşlerini seçmede özgür olursa aşk ve sevgiyle birlikte sorumluluklarının bilince daha çok sahip olurlar. Neticede uzun soluklu bir evlilik toplumda var olmaya devam eder.

Ailelerin baskı ve zorlamaya varacak kadar evliliğe müdahaleleri ise Türkiye’de sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Özellikle görücü usulü evlenen çiftlerin evliliklerine aile tarafından karışılması çok sık rastlanmaktadır.

Katılımcıların çok azı evliliklerin süreçlerin ailelerin karışmadığını söylemiştir. Fakat çoğunluğu aile içi ilişkilerini annelerin daha çok karıştığı bilgisini vermiştir.

Yapılan mülakatlara göre çok nadir olmakla birlikte flört sonucu kurulan evliliklerin de aslında evlendikten kısa bir süre sonra boşanma ile sonuçlandığını görmekteyiz. Buradaki kilit nokta, tarafların birbirlerine bakış açıları, birbirlerinden beklentileri, duygusal yoğunluk, psikolojik sorunlar vs. olmaktadır. Gelişim teorisi'ne göre, boşanma düşüncesi evliliğin ilk yıllarında oluşmaya başlamaktadır. Bu teori, çiftlerin birbirlerini tanıma süreçleri, zayıf ve güçlü taraflarını görmeye başlamalarıyla birlikte sağlıklı bir iletişim ve problem çözme becerisi sergileyemeyenlerin evliliklerinin boşanma ile sonuçlandığını ortaya koymuştur. Uzun bir flört sonucu yapılan evliliklerin daha detaycı ele alındığı gerçeğiyle çiftler arası beklentilerin daha çok olduğu görülmektedir. Dolayısıyla çiftler en küçük nedenlerde bile boşanmayı düşünmektedir. Bu durumu destekleyici olarak Sosyal-Alişveriş Teorisi'nde bireylerin boşanma kararı alırken evliliğin itici ve çekici faktörlere bağlı olarak hareket ettiğini ve boşanma düşüncesinin zihinlerinde evliliğin ilk yıllarından itibaren var olabileceği görülmektedir. Bu teorik çalışmaya dayanarak evliliklerin doyum sağlayıcı psikolojik tatmini yaşamadıkları ve eşleriyle problem yaşadıkları evliliklerinin ilk yıllarında başladığı doğrulanmıştır. Yapılan ikinci mülakat bu duruma örnek verilebilir.

Araştırmada boşanmadan etkilenen tarafın psikolojik boyutta en çok çocuklarda olduğu görülmektedir. Katılımcıların arasında iki kişinin çocuğu bulunmamaktadır. Diğer geri kalan on kişinin en az bir en fazla üç çocuğu vardır. Çocukların yaşları genelde 1-8 arasındadır. Bu yaş aralığı çocuğun anne-baba sevgisini bir arada yaşayacak olduğu bir dönem olduğu için psikolojik olarak boşanmadan en çok çocuklar etkilenmiştir. Daha çok boşanan çiftler çocukların varlığı neticesinde boşanma sürecini uzatmayı düşünseler dahi geçen sürede kavga ve tartışmaların olmasıyla bu durumdan en çok etkilenen yine çocuk olmuştur. Bunun örneğini altıncı ve dokuzuncu mülakatlar hariç diğer mülakatlarda görebiliriz.

Araştırmada katılımcıların evlenme-boşanma süreleri arasında 2 yıldan 23 yıla kadar fark bulunmaktadır. Daha çok ekonomik kaynaklı olan boşanmaların evlilik süreleri kısa olan katılımcıların anlayamadıkları doğrultusunda verdiği

cevaplar görülmektedir. Evlilik öncesi uzun süreli ilişki yaşayan bireylerin, boşanma kararının evliliğin ilk yıllarında zihinde oluşması daha rastlanır bir durum olmuştur. Sosyal Alışveriş Teorisi'nde boşanmaların büyük oranda evliliğin ilk yıllarında gerçekleştiği ileri sürülmüştür. Bunu yanı sıra boşanma üzerine yapılan birçok araştırmaya göre evlilikte kritik sürecin ilk 5 yıl olduğu bilgisi paylaşılmaktadır. Sosyal Alışveriş Teorisi'nde evliliğin devamlılığı, bir grubun devamlılığına benzetilmektedir. Örneğin bir grubu var eden o gruptaki bireylerin birbirine kattıkları özellikler birbirine sağladıkları yararlardır. Grup bilincinde daha çok birey için değil grup için görüşü baz alınmaktadır. Dolayısıyla evlilik iki ayrı bireyin bir araya gelmesiyle oluşan bir kurum olduğundan dolayı eşler birbirlerine karşı her anlamda fayda sağlayıcı davranışlarda bulunması gerekiyor. Grup bilinci gibi düşünürsek birey gruptan fayda sağlayıcı bir yan göremezse ayrılık yaşar. Çiftler ise evlilik sürecinde birbirlerinden çekici yanları göremezse boşanma ile sonuçlanan süreci yaşarlar. Sonuç olarak evlilikte fayda sağlayıcı faktörler çoğunlukta olursa evliliğin sürekliliği sağlanır. Aksi takdirde evlilik boşanma ile sonuçlanır. Bu araştırmada katılımcılar, evlilik süreçlerinde fayda sağlayıcı taraftan çok birbirlerine zarar oluşturabilecek durumları olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmaya tabi tutulan 12 katılımcıda da görüldüğü gibi eşlerde evlendikleri andan itibaren birbirlerine olan davranışları değişmektedir. Evliliğin ilk yıllarında birbirini tanıma aşaması sonra duygusal ve davranışsal anlamda bağlanma, daha sonra da kendi iç ilişkileri ya da dış çevre etkenli birbirlerinden uzaklaşma söz konusudur.

Araştırmada eşlerin birbirlerine olan tavırlarında şiddet sorgulandığında, çoğu katılımcı sadece hakaret boyutunda da olsa şiddet yaşadıklarını söylemiştir. Bunun örneğini 1. ve 3. mülakatta daha detaylı görebiliriz. Muhakkak ki ailede şiddet, yüksek ya da az dozda yaşanmaktadır. Bu durum çiftlerde artık birbirlerine karşı sabrın ve hoşgörünün olmadığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla eşler yaşadıkları tartışmalarda yapıcı, sabırlı ve toleranslı bir tutum sergilemekten çok saldırganlık, hakaret ve şiddet içeren davranışlar içerisinde oldukları gözlenmiştir.

Araştırmada boşamadan sonra aile yaklaşımı sorulduğunda, çoğunluk bu süreçte ailelerinin destelediklerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların boşanma esnasında ve sonrasında yine en büyük desteği ailelerinden sağladıkları görölmüştür.

Boşanma, birçok yönden boşanan çiftlere sorun oluşturan bir süreçtir. Boşanma sonrasında sosyal çevre, çocuğun yetiştirilmesi, aile açısından muhakkak bir problemle karşılaşılır ki, bundan en çok etkilenen kadın olmaktadır. Bir kadının evliliğinin boşanma ile sonuçlanması demek, yeni bir hayata başlamanın tedirginliği demektir. Bu kaygılarla mücadele etmeye çalışırken bir yandan da toplumun kendisine bakış açısıyla da mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Günümüzde boşanmış kadına yönelik bakış açısı, her ne kadar sosyo-ekonomik ve kültürel özelliklere göre farklılaşmışsa da tam anlamıyla değişti söylenemez.

SONUÇ

Bir toplumun en küçük birimi olan aile evlilik kurumu ile başlar. Bireylerin topluma uyumunun sağlanmasında evlilik kurumunun önemli bir yeri vardır. Bu bakımdan evlilik yaşamı, eşlerin birbirleri ile olan ilişkileri ne kadar sağlıklı ve düzenli olursa onların topluma kazandıracakları çocuklar da o kadar sağlıklı ve yararlı kişiler olurlar.

Sanayileşme, modernleşme ve bunlara bağlı ekonomik değişimler aile yapısında önemli farklılıklar meydana getirmiştir. Toplumsal değişim aynı zamanda evlilik anlayışının ve dolayısıyla evlilik standartlarının yükselmesine ve evlilik içinde iletişimin ve doyumun daha fazla talep edilmesine neden olmuştur. Evlilik sürecinde eşler arasındaki iletişim ve etkileşim alanları sınırlandığında ve evlilikten beklentiler, ailenin görev ve sorumlulukları ile örtüşmediğinde eşler, tercihlerini evlilik dışında kalacak şekilde kullanarak evliliğe son vermektedirler.

Bu çalışmada mülakat tekniği ile Sivas, İzmir ve Mersin’de yapılan mülakatlarla boşanmaların nedenleri ve sonuçları sorgulanarak boşanmayla ilgili bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmada katılımcıların demografik özellikleri incelendiği zaman toplamda 12 kişinin bulunduğu bir mülakat formu oluşturulmuştur. Boşanma toplumsal bir süreç olarak ve olgu olarak ele alındığından toplumsal süreçteki çiftlerin sosyal sorun çözme becerilerini demografik özellikleri ile değerlendirmek ve doğru bilgilere ulaşmak için araştırma derinleştirilmiştir. Araştırmada yer alan bireylerin bir kısmı anlaşmalı boşanmış çiftlerden bir kısmı da tartışmalı boşanmış çiftlerden oluşmaktadır.

Boşanmış bireylerin toplumda her geçen gün arttığını, ailesi boşanmış çocuk sayısının çoğaldığını göstermektedir. Boşanma sürecindeki çiftlerin çoğu, evlilik sürecinde ortaya çıkan sorunlarla baş etme konusunda güçlük çekmekte ve evlilik sürecinde gelişen sorunlara dair farkındalık geliştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle, boşanma sürecindeki çiftlerin evliliklerinde ortaya çıkan sorunların çözümüne dair baş etme yöntemleri geliştirme ve bu süreçte yardım almaları gerekmektedir.

Boşanma gerekli olması halinde çiftler arasında yaşanılması gereken bir süreçtir ancak burada önemli olan boşanmanın çiftler için bir sorun çözme aracı

haline gelmesidir. Boşanma sürecinde çiftler evliliklerinde varolan problemlere çözüm bulamadıklarında boşanmaya yönelmektedir. Bu araştırmada çiftlerin evlilik sürecinde gelişen ekonomik, psikolojik ya da sosyolojik sorunlarının birbirleriyle benzerlik gösterdiği fakat genel olarak çiftlerin bu sorunları çözmeye yönelik olmadıkları, bu nedenle boşanma aşamasına gelme durumuna engel olamadıkları veya evliliği sürdürmek için çaba göstermedikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye’de boşanma sürecinde olan çiftlerin boşanmaya başvurmadan önce problemlerinin çözümü için destek olabilecek yardımcı bir kurumun olmaması da büyük bir eksikliklerdir.

Boşanmanın nedenleri ve sonuçlarına dayalı görüşmelerle birlikte toplumumuzda boşanmaların aslında, ekonomik temele dayalı psikolojik nedenleri, aynı zamanda eşlerin birbirlerine olan ilgisiz ve değişken halleri ile birlikte birçok sosyolojik nedenleri bulunmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma sonucunda boşanma eşler üzerinde olumsuz iz bırakmaktadır. Buna bağlı olarak da boşanmalarda gittikçe yükselen bir artış olmaktadır.

EKLER

MÜLAKAT SORULARI

A. Demografik Sorular

1. Yaşınız:
2. Eski eşinizin yaşı:
3. Doğum yeriniz:
 - a) Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?
4. Eski eşinizin doğum yeri:
5. Eğitim durumunuz:
6. İş ve mesleğiniz:
7. Eski eşinizin eğitim durumu:
8. Eski eşinizin İş ve mesleği:
9. Gelir durumunuz:
 - a) 0 tl-1000 tl b) 1000 tl - 2000 tl
 - c) 2000 tl – 3000 tl d) 3000 tl ve üzeri
10. Ne zaman evlendiniz?
11. Ne zaman boşandınız?
12. Eski eşinizden çocuğunuz var mı? Varsa sizinle mi kalıyor, eski eşinizde mi?

B. Evlenme Öncesi ve Sürecindeki Sorular

13. Eski eşinizle nasıl tanıştınız? (Flört sonucu mu, yoksa görücü usulü ile mi evlendiniz?)

14. (Flört ise) Eşinizi seçmede en büyük etken ne oldu ve hangi ölçütler önemliydi?

15. Evliliğe hazırlık sürecinde ekonomik zorluklarla karşılaştınız mı?

a) (Evet ise) Nelerle karşılaştınız? Nasıl çözümlediniz?

16. Evliyken birbirinize kadar zaman ayırabiliyordunuz? (Birbirinize ve ev yaşamınızda zaman ayırdığınızı düşünüyor muydunuz?)

17. Evliyken eşinizle dini yönden uyumlu olduğunuzu düşünüyor muydunuz?

18. Sizin ve eşinizin ailesinin evliliğinize karışmaları söz konusu oluyor muydu? Oluyorsa hangi konularda oluyordu?

19. Evlilik süreciniz de şiddete uğradınız mı, şiddet uyguladınız mı?

a) Yaşadığınız şiddete örnek verir misiniz?

C. Boşanma Evresi ve Sonrası Sorular

20. Boşanmayı ne zaman düşünmeye başladınız?

21. Sizi boşanmaya götüren asıl sebepler nelerdir?

22. Mahkeme kararında boşanma gerekçeniz ne olarak gösterildi? Size göre gerçek neden neydi?

23. Boşanmadan dolayı pişman mısınız? Evet, ise neden?

24. Boşanmadan sonra karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

a) Sosyal çevre açısından;

b) Çocukların yetiştirilmesi açısından;

c) Eski eşinizle iletişiminiz açısından;

25. Boşandıktan sonra ailenizin yaklaşımı nasıl oldu?

26. Boşanmanız çocuklarınız üzerinde nasıl bir etki bıraktı?

KAYNAKÇA

- ADAK, Nurşen (2005), **Toplumun Temel Yapı Taşı: Aile, Kurumlara Sosyolojik Bir Bakış**, (edt: Sevinç Güçlü), Birey Yayınevi, İstanbul.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2009), **Boşanma Nedenleri Araştırması**, Ankara.
- AKINTÜRK, Turgut (2004), **Türk Medeni Hukuku Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku**, Cilt. II, İstanbul.
- AKTAŞ, Özgül (2011), Yüksek Lisans Tezi, 9 Eylül Üniversitesi, **Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlükler**, İzmir.
- AKYÜZ, Emine (1983), **Medeni Kanuna göre Müşterek Hayatın Tatili, Ayrılık ve Boşanmada Çocuğun Korunması**, Ankara.
- ARIKAN, Çiğdem (1996), **Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması**, Ankara.
- ATASEVEN, Asaf (1998), **Türk Ailesinin Sağlık Sorunları**, III. Aile Şurası Tebliğleri, Ankara.
- BİLGİN, Vejdi (2010), **Gündelik Hayattan Din, Din Sosyolojisi**, Editör: Talip Küçükcan, AÖF Yayınları, Eskişehir.
- CANATAN, K. ; Yıldırım E. (2009), **Aile Sosyolojisi**, Açılım Kitapevi, İstanbul.
- CÜCELOĞLU, Doğan (1998), **İnsan ve Davranışı**, İstanbul, Remzi yayınevi.
- ÇAKIN, Akın (2007), **Evlilik Birliğinin Temelinden Sarsılması Nedeniyle Boşanma**, Ankara.
- ÇİÇEK, Zuhâl (2014), **Boşanmanın Sosyolojik Analizi: Denizli Kenti Örneği**, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- EMERY Robert E. (2013), Çev: Elif Okan Gezmiş, **Evlilik, Boşanma ve Çocukların Uyumunu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ERYORULMAZ, A. (2010), Evlilik ve Boşanma Sürecinde Bağlanma. T. Solmuş (Ed), **Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi**, Sistem Yayıncılık, İstanbul.

- GÜLNUR Savran, Nesrin Tura (1992), **Kadının Görünmeyen Emeği: Bir Feminizm Üzerine**, İstanbul, Kardelen.
- KASAPOĞLU, Aytül; Karkiner, Nadide (2012), **Aile Sosyolojisi**, Anadolu Üniversitesi Yayınevi, Eskişehir.
- MİLLS,C.W. (2000), **Toplumbilimsel Düşün**, Çev.: Ünsal Oskay, Der Yayınları, İstanbul.
- OZANKAYA, Özer (1999), **Toplumbilim**, Cem Yayınları, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Özge (2010), **Genel Boşanma Sebepleri**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENER, Esat (1989), **Uygulamada ve Teoride Her Yönüyle Boşanma**, Ankara.
- ŞENTÜRK, Ünal (2008), **Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler**, İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, Malatya.
- TEZCAN, Mahmut (1996), **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara, Kibele Yayınevi.
- ulakbim.gov.tr. (Gülay Günay, Özgün Bener, **Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri**, TSA / Yıl: 15 S: 3, Aralık 2011).
- WATERS, Malcolm (2008), Edt: Zafer Cirhinlioğlu, **Modern Sosyoloji Kuramları**, Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1997), **Aile ve Çocuk**, İstanbul, Özgür yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1994), **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayınları, İstanbul.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (1997), **Değişen Toplumda Aile ve Çocuk**, Özgür Yayınları, Beşinci Basım, İstanbul.

Öz Geçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Arzu Ünal
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 1987 Tarsus
e-posta : arzuunal1@hotmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Lisans	2012
Yüksek Lisans	Yüksek Lisans	2016

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2014	Tarsus Cumhuriyet Anadolu ve Mesleki Teknik Lisesi	Sözleşmeli Öğretmenlik

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () EILTS ()